

KEMI-TORNION AMMATTIKORKEAKOULU

Lapin ammattikorkeakouluopiskelijoiden toimeentulo

Opiskelun ja työnteon yhteensovittaminen

Terhi Paldanius & Simo Rasmussen

Sosiaalialan koulutusohjelma
Yhteisö- ja perusturvatyö
Sosionomi (AMK)

KEMI 2008

Tekijä(t): Terhi Paldanius & Simo Rasmussen

Työn nimi: Lapin ammattikorkeakouluopiskelijoiden toimeentulo - Opiskelun ja työnteon yhteensovittaminen

Sivuja (+liitteitä): 62 + 2 liitettä

Opinnäytetyön kuvaus:

Opinnäytetyömme tarkoitus on selvittää Kemi-Tornion ja Rovaniemen ammattikorkeakouluopiskelijoiden opintotukeen liittyviä näkemyksiä, taloudellista tilannetta sekä opintojen ja toimeentulon yhteensovittamista lukuvuonna 2006-2007. Tutkimuksessa selvitetään nykyisen opintotukijärjestelmän riittävyttä turvaamaan opiskeluaikaista toimeentuloa ja sitä, minkälaisia vaikutuksia opiskeluaikaisella työssäkäynnillä on opiskeluun ja opiskelijan toimeentuloon. Kyselyn tuottamalla vastauksilla ja valtakunnallisiin opiskelijatutkimuksiin vertaamalla pyrimme tuottamaan tietoa ja uusia näkökulmia Lapin ammattikorkeakouluopiskelijoiden opiskelun rahoittamiseen ja talouteen liittyvissä seikoissa. Kyselyn tuloksia analysoidessa on käytetty hyväksi aikaisempia sekä kotimaisia, että kansainvälisiä opiskelijatutkimuksia.

Teoreettinen ja käsitteellinen esittely:

Teoriaosuudessa keskityimme opintotuen esittelyyn. Korkeakouluopiskelijoiden muu toimeentuloturvan rajasimme tietoisesti teoriaosuuden ulkopuolelle, koska tutkimusongelmamme keskittyy nimenomaan opintotukikysymyksiin.

Metodologinen esittely:

Opinnäytetyömme on kuvaileva tutkimus. Käsittelemme tutkimusongelmaamme kvantitatiivisen lähestymistavan keinoin. Toteutimme tutkimuksemme kyselytutkimuksena Webropol – tietokoneohjelman avulla. Opinnäytetyössämme on kyse kokonaistutkimuksesta sillä tutkimuksessa on mukana koko perusjoukko, nuorten koulutukseen osallistuvat opiskelijat.

Keskeiset tutkimustulokset:

Opiskelun aikaisella työnteolla on todella vaikutusta opiskeluun ja opinnoissa edistymiseen. Tutkimuksemme mukaan yli puolella Lapin ammattikorkeakouluopiskelijoista on mielestään toimeentulovaikeuksia. Kyselyymme vastanneista 83 prosenttia ilmoitti kuukausitulojensa alittavan niin sanotun tuhannen euron köyhyysrajan.

Johtopäätökset:

Tutkimuksemme mukaan opintotukijärjestelmässä on parantamisen varaa, nykyjärjestelmä ei siis ole ajan tasalla opiskelijoiden välttämättömiin menoihin suhteutettuna. Opiskelun aikaisella työnteolla on vaikutusta sekä opiskelijan toimeentuloon että opiskeluun.

Asiasanat: Opintotuki, työssäkäynti, opiskelun rahoitus, ammattikorkeakoulut

Author(s): Terhi Paldanius & Simo Rasmussen

Title: Laplands Universities of Applied Sciences students livelihood – Combining studies and work

Pages (+appendixes): 62 + 2 appendixes

Thesis description:

The goal of our Bachelors thesis is to enquire opinions about student allowance matters, financial situation and how to combine studies with work from the students of Kemi-Tornio and Rovaniemi Universities of Applied Sciences, during the 2007-2007 school year. We look at how sufficient the present student allowance system is to secure students finances during the study time, and what kind of effect work-while-studying has on the studies itself and on the financial situation. With help from our questionnaire and by comparing the results from it to existing national and international student reports we try to gain knowledge and new perspectives of Laplands Universities of Applied Sciences students study and financial related matters.

Theoretical summary:

In the theory part we concentrate on presenting the study allowance. Other student related social welfare matters were left out on purpose, because our thesis description concentrates specifically matters regarding student allowances.

Methodological summary:

Our Bachelors thesis is a descriptive survey. The research we are doing is qualitative and is based on a survey carried out through the Webropol computer programme. Our work is an integer survey, because the whole base population takes part, in this case all non-adult and non-international students.

Main results:

Work while studying has effect on the study process and study results. According to the results we have achieved half of the students at Kemi-Tornio and Rovaniemi Universities of Applied Sciences experiences financial problems. 83 percent of the respondents to our survey claims have a monthly income that falls below the so called 1000 euro poverty limit.

Conclusions:

According to the answers we have received and our data analyze, some sort of reform would be in order. The present student allowance system is not up to date taken the students necessary monthly costs in consideration. Working while studying has various effects on the students' income and studies.

Key words: Student allowance, work, study finances, University of Applied Sciences

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1. JOHDANTO	5
2. TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	6
2.1 Tutkimusongelma, -ote ja metodologiset valinnat	6
2.2 Tutkimuksen otos ja vastaajat	7
2.3 Tutkimuksen kulku	9
3. OPINTOTUKI LUUPIN ALLA	11
3.1 Opintotuki ja muut etuudet	11
3.2 Opintotuen historia ja kehittymien	17
3.3 Suomen opintotukijärjestelmä verrattuna muihin maihin	21
3.4 Opintotuen arviointia ja kritiikkiä	25
4. ANALYYSI JA TUTKIMUSTULOKSET	28
4.1 Perhemuoto ja asuminen	28
4.2 Opiskelu	29
4.3 Toimeentulo ja talous	30
4.4 Opintotuki ja opintolaina	41
4.5 Yllättävät menot	46
4.6 Väittämät ja avoimet kommentit	48
5. YHTEENVETO JA POHDINTA	53
LÄHTEET	58
LIITTEET	
Liite 1. Saatekirje	63
Liite 2. Kyselylomake	64
TAULUKOT	
Taulukko 1. Vastausprosentti koulun ja alan mukaan	8
Taulukko 2. Vastaajat koulutusaloittain	8
Taulukko 3. Opintorahan kuukausimäärät korkeakouluissa hakijan iän, asumismuodon ja siviilisäädyn mukaan (Opintotukilaki 65/1994).....	12
Taulukko 4. Opintolainan valtioneuvoston määrää 1.8.2005 alkaen (Opintotukilaki 65/1994).	14

Taulukko 5.	Vapaan tulon suuruus tukikuukausien mukaan, ennen ja jälkeen korotusta (Opintotukilaki 65/1994).....	15
Taulukko 6.	Opintotuen enimmäismäärät lukuvuosina 1985/86–2005/2006: tukilaji (Opintoetuustilasto 2007, 96).....	18
Taulukko 7.	Opintotukilain mukaisen korkeakouluopiskelijan opintorahan kuukausittaiset enimmäismäärät ja tulorajat (HE 64/2007).....	21
Taulukko 8.	Opintotuen maksimimäärä pohjoismaissa. Korkeakouluopiskelijat syksy 2006. Suomen 2008 opintotuki suluissa. (Lahtinen 2007a).....	22
Taulukko 9.	Opiskelijoiden tilannearvio (%).....	31
Taulukko 10.	Oletko käynyt töissä viimeksi kuluneen vuoden aikana (%):.....	37
Taulukko 11.	Jos sinulla on toimeentulovaikeuksia, mistä katsot niiden johtuvan: ..	40
Taulukko 12.	Oletko nykyisten opintojesi aikana: ..	48

KUVIOT

Kuvio 1.	Perusturvavertailu 2007	19
Kuvio 2.	Keskimääräinen valtion myöntämä opintotuki (ilman lainaa) 2003 ja osuus opiskelijoista jotka saavat tukea.....	24
Kuvio 3.	Vastaajien jakautuma opiskeluvuoden mukaan (%)	29
Kuvio 4.	Opiskelijoiden kuukausitulot luokiteltuna (%)	33
Kuvio 5.	Eri maiden opiskelijoiden keskimääräinen kuukausitulo (mediaani), euroa/kk vuonna 2005	35
Kuvio 6.	Syyt opintolainan nostamiseen.....	44
Kuvio 7.	Syyt olla nostamatta opintolainaa	45
Kuvio 8.	Jos tarvitsit 150 euroa yllättävään, välttämättömään menoerään, miten toimit.	47

1. JOHDANTO

Viime vuosina opintotukikeskustelun pysyväksi teemaksi on muodostunut opintotuen riittämättömyys ja sen vaikutukset opiskelijoiden ansiotyössäkäynnin yleisyyteen sekä opintojen pitkittymiseen tai jopa keskeytymiseen. (Kurri 2003, 10.) Opintotuen nykyinen perusrakenne ja suuruus ovat säilyneet lähes samana yli kymmenen vuotta. Tuen taso on jäänyt jälkeen verrattaessa sitä yleisten elinkustannusten nousuun. Samaan aikaan on kiinnitetty huomiota opintoaikoihin ja valmistumisen nopeuttamiseen. Tutkin-
tojen valmistuminen on niin opiskelijan kuin yhteiskunnankin etu. Edellytys opinnoissa menestymiselle on kuitenkin toimeentuloon liittyvien kysymysten ratkaiseminen.

Opintotuen tarkoituksena on mahdollistaa päätoiminen opiskelu. Kuitenkin suuri osa opiskelijoista työskentelee opintojen ohella, minkä seurauksena opiskeluajat pitkittyvät ja opiskelijan työtaakka lisääntyy. Liian suuresta kuormituksesta voi syntyä stressiä, uupumusta ja jopa terveydellisiä ongelmia. Työssäkäynnin ja opiskelun yhteensovittaminen niin, että opiskelija kokee opintojen harjoittamisen ja tutkinnon suorittamisen ensisijaiseksi tehtäväkseen, näyttää olevan haaste paitsi opiskelijalle, myös opintoaikojen lyhentämiseen tähtäävälle yhteiskunnalle. Opintotuen sisältöön – erityisesti opintolainaan opintotuen osana – vaikuttaa se, että yksilön kannalta opiskelussa on kyse investoinnista omaan inhimilliseen pääomaan ja tulevaisuuteen. Opiskelun avulla yksilöllä on mahdollisuus pienentää työttömyysriskiään ja turvata monissa ammateissa parempi ansiotaso vähemmän kouluttautuneihin verrattuna. (Kurri 2003, 9.)

Tässä opinnäytetyössä lähestytään opiskelijan toimeentuloturva Kemi-Tornion ja Rovaniemen ammattikorkeakoulujen opiskelijoiden näkökulmasta, mutta käsitellään myös laajemmin korkeakouluopiskelijoiden opintotukea. Opinnäytetyömme tavoitteena on selvittää vastaajien opintotukeen liittyviä näkemyksiä, taloudellista tilannetta sekä opintojen ja toimeentulon yhteensovittamista lukuvuonna 2006-2007. Tutkimusongelmamme kiinnittää huomiota nykyisen opintotukijärjestelmän riittävyyteen turvaamaan opiskeluaikaista toimeentuloa ja siihen, mitä vaikutuksia opiskeluaikaisella työssäkäynnillä on opiskeluun ja opiskelijan toimeentuloon.

Opiskelijaelämä toimeentuloineen on kuin rock-elämää; epävarmaa ja vaarallista. Tohtalainen välivaihe, joka ei kuitenkaan kestä loputtomiin. Tavallaan kiehtovaa, josta on yritettävä nauttia. (23v tradenomiopiskelija, Kemi.)

2. TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

2.1 Tutkimusongelma, -ote ja metodologiset valinnat

Opinnäytetyömme tavoitteena on selvittää Kemi-Tornion ja Rovaniemen ammattikorkeakouluopiskelijoiden opintotukeen liittyviä näkemyksiä, taloudellista tilannetta sekä opintojen ja toimeentulon yhteensovittamista lukuvuonna 2006-2007.

Tutkimusongelmamme on: onko nykyinen opintotukijärjestelmä tarpeeksi riittävä turvaamaan opiskeluaikaista toimeentuloa ja mitä vaikutuksia opiskeluaikaisella työssäkäynnillä on opiskeluun ja opiskelijan toimeentuloon.

Käsitlemme tutkimusongelmaamme kvantitatiivisen lähestymistavan keinoin. Kvantitatiivinen tutkimusmenetelmä sopii käytettäväksi kun tutkitaan jotain geneeristä ilmiötä eli jotain tiettyä yleistä ilmiötä tai asiaa, kuten esimerkiksi tässä tutkimuksessa opiskelijoiden toimeentuloa ja opintorahan riittävyttä. (Uusitalo 1999, 81.) Opinnäytetyömme on kuvaileva tutkimus. Kuvailevan tutkimuksen tarkoituksena on kuvata jonkin ilmiön tai tilanteen, kuten opiskelijoiden taloudellisen aseman, luonnetta, yleisyyttä, historiallista kehitystä tai muita tunnuspiirteitä niin että kohteeseen liittyvät tosiasiat ja tunnuspiirteet kuvataan mahdollisimman todenmukaisesti ja tarkasti. Kuvailevassa tutkimuksessa kuvailun perustana olevien havaintojen luotettavuus ja tarkkuus sekä yleistettävyyys ovat tutkimuksen tärkeitä arviointiperusteita. Yleensä kuvailevassa tutkimuksessa ei pyritä tutkimuksen kohteen täydelliseen kuvaamiseen, vaan sieltä eristetään ilmiö, johon keskitytään, kuten tässä tutkimuksessa opiskelijoiden talouteen ja opintojen rahoittamiseen. (Helakorpi 1999, 26.)

Määrällisessä tutkimuksessa kerätään empiiristä havaintoaineistoa, jota tarkastelemalla pyritään ymmärtämään jotakin yhteiskunnallista ilmiötä ja tekemään yleistyksiä kerätyistä havaintoaineistosta. Toteutimme tutkimuksemme kyselytutkimuksena. Aineistonkeruun toteuttaminen kyselynä on tyypillinen kvantitatiivisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmä, koska vastaajajoukot ovat suuria. (Uusitalo 1999, 79–80.)

Opinnäytetyössämme on kyse kokonaistutkimuksesta, koska tutkimuksessa on mukana koko perusjoukko, nuorten koulutukseen osallistuvat opiskelijat. (Uusitalo 1999, 81;

Vilka 2005, 78.) Kyselyn tuottamilla vastauksilla ja valtakunnallisiin opiskelijatutkimuksiin vertaamalla pyrimme tuottamaan tietoa ja uusia näkökulmia Lapin ammattikorkeakouluopiskelijoiden opiskelun rahoittamiseen ja talouteen liittyvissä seikoissa. Kyselyn tuloksia analysoidessa on käytetty hyväksi aikaisempia sekä kotimaisia, että kansainvälisiä opiskelijatutkimuksia, kuten Opiskelijatutkimus 2003 (Berndtson 2004), Opiskelijatutkimus 2006 (Viuhko 2006a) ja Eurostudent 2005 (Eurostudent 2005). Muita aiheeseen liittyviä teoksia ovat esimerkiksi Opintotuen kannattavuus (Hiltunen & Koskinen 2002), Kolikon monta puolta (Viuhko 2005) ja Opintotuki - opiskelijapalkka vai koulutusinvestointi (Raivola & Vehviläinen & Zechner 2000).

2.2 Tutkimuksen otos ja vastaajat

Kyselyyn vastasi 722 opiskelijaa. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun opiskelijoille kysely meni oppilaitoksemme sisäisellä joukkosähköpostilla vaivatta. Koska Rovaniemelle emme pystyneet itse lähettämään kyselyä suoraan, vaan välikäden kautta, on vähän epäselvää kenelle kaikille kyselymme meni. Rovaniemen ammattikorkeakoululta sitä ei kerrottu. Oppilaitosten virallisten, tammikuun 2007 tilastojen mukaan laskimme kuitenkin, että kyselymme oli tavoittanut yhteensä noin 3748 nuorten koulutuksena järjestettävässä koulutuksessa olevaa opiskelijaa. Luku sisältää sekä pääsääntöisellä ajalla että yliajalla opiskelevat. Kysely meni myös vaihto-opiskelijoille, vaikka se ei ollut suunnattu heille. Koska emme tiedä heidän määrää, vastausprosentti ei ole siitäkään syystä ihan tarkka. Kysely ei mennyt poissaolevaksi ilmoittautuneille opiskelijoille. **Kemi-Tornion vastausprosentti on 23,5 ja Rovaniemen 15,6. Yhteiseksi vastausprosentiksi tulee siis 19,2.** Vastausprosentti on niin matala, että kyselyn vastauksia voi pitää vain suuntaa antavina. Lisäksi koko vastausprosentin luotettavuus on arveluttava, juuri siitä syystä, että emme tarkkaan tiedä kenelle kaikille kysely meni. Huomioon otettavaa on kuitenkin se, että oppilaitosten kaikilta aloilta on tullut vastauksia. Vastaa- jista 74,1 prosenttia oli naisia ja 25,9 prosenttia miehiä. Opiskelupaikkakunnittain vastaajat jakautuivat prosentuaalisesti seuraavasti: Kemi 44,3, Rovaniemi 43,6 ja Tornio 12 prosenttia.

Taulukko 1. Vastausprosentti koulun ja alan mukaan.

koulutusala	Rovaniemen AMK				Kemi-Tornion AMK			
	yhteensä		vastanneet		yhteensä		vastanneet	
	opsk.	%	n	%	opsk.	%	n	%
Kulttuuri	-	-	-	-	232	13,4	45	19,4
Liiketalous ja tietojenkäsittely	189	9,3	34	18,0	503	29,1	88	17,5
Luonnontiede	100	4,9	5	5,0	-	-	-	-
Luonnonvara ja ympäristö	204	10,1	28	13,7	-	-	-	-
Matkailu, ravitsemis ja talous	368	18,2	72	19,6	-	-	-	-
Sosiaali, terveys ja liikunta	488	24,1	102	20,9	508	29,4	216	42,5
Tekniikka ja liikenne	673	33,3	75	11,1	483	28,0	57	11,8
yhteensä	2022	100,0	316	-	1726	100,0	406	-

Kun katsomme vastausprosenttia aloittain ja paikkakunnittain yksi joukko korostuu erityisesti (taulukko 1). 42,5 prosenttia Kemi-Tornion Sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan opiskelijoista on vastannut kyselyyn. Rovaniemen opiskelijoista kyselyyn vastasi joka viides. Muilla aloilla vastausprosentti jää 10-20:n väliin. Matalin vastausprosentti oli Rovaniemen luonnontieteenalalla, joista vain yksi 20:stä vastasi. Kun vertaamme valtakunnallisia opiskelijamääriä kyselyn vastaajiin, huomaamme joidenkin alojen olevan yli- tai aliedustettuja (taulukko 2). Lähes puolet kaikista vastaajista (44 %) opiskeli sosiaali- terveys- ja liikunta-alalla, joten he ovat yliedustettuja. Seuraavaksi eniten vastaajia opiskeli tekniikan- ja liikenteenalalla (18,4 %), mutta he ovat aliedustettuja.

Taulukko 2. Vastaajat koulutusaloittain.

koulutusala	kyselyyn vastanneet		opiskelijamäärä Suomessa AMK	
	n	%	2005	%
Kulttuuri	45	6,2	10 394	9,5
Liiketalous ja tietojenkäsittely	121	16,8	21 590	19,7
Luonnontiede	5	0,7	6 002	5,5
Luonnonvara ja ympäristö	28	3,9	3 689	3,4
Matkailu, ravitsemis ja talous	72	10,0	6 871	6,3
Sosiaali, terveys ja liikunta	318	44,0	23 851	21,7
Tekniikka ja liikenne	133	18,4	36 306	33,0
yhteensä	722	100,0	108 703	100,0

Aikaisemmissa opiskelijatutkimuksissa moni vastaaja epäili ”vääristävänsä” tutkimustuloksia, koska ei kokenut olevansa ”tyypillinen opiskelija”. Selkeästi määriteltävissä olevaa tyypillistä opiskelijaa ei olekaan ja sen vuoksi erilaisten opiskelijoiden erilaiset vastaukset ovat tutkimuksen kannalta arvokkaita. Ne kertovat osaltaan juuri opiskelijoiden,

opiskeluajan ja opiskelijoiden elämäntilanteiden monimuotoisuudesta. Tutkimustuloksia tulkittaessa onkin muistettava tutkimuskohteen moninaisuus ja se, että kahden eri opiskelijan elämäntilanteet ja toisaalta myös yhden opiskelijan tilanne opintojen eri vaiheissa voivat olla hyvin erilaiset. Vaihtelevat elämäntilanteet liittyvät myös siihen, että toisinaan opiskelijat pitävät opiskelua, tuloja, työssäkäyntiä yms. käsitteleviin kyselyihin vastaamista jokseenkin hankalana. Onkin huomioitava, että tilastollisessa lähestymistavassa tulokset kuvaavat koko opiskelijajoukon keskiarvoja, eivätkä niinkään yksittäisen opiskelijan tilannetta. (Viuhko 2006a, 11.)

2.3 Tutkimuksen kulku

Aloitimme opinnäytetyön suunnittelun loppuvuodesta 2006. Lähtökohtana oli mielenkiintomme opiskelijan toimeentuloa ja sosiaaliturvaa kohtaan. Kyselylomake (Liite 2) syntyi kevättalvella 2007. Kyselylomake esitettiin neljällä opiskelijalla ja siihen tehtiin tarvittavat muutokset ennen varsinaisen tutkimuksen toteuttamista. Toteutimme kyselyn internetissä Webropol –ohjelmalla, koska se on nopeampi ja vaivattomampi kuin postikyselyn lähettäminen. Viuhkon (2006a, 15) mukaan aineistonkeruun ajankohdan suunnittelun kannalta on olennaista, että vastaajat ovat mahdollisimman hyvin tavoitettavissa. Pyrimme toteuttamaan kyselyn sellaisena ajankohtana, että se tavoittaa mahdollisimman monta opiskelijaa vielä ennen kesälomien alkua. Saatekirje (Liite 1) ja linkki kyselyyn lähetettiin massasähköpostina Kemi-Tornion ja Rovaniemen ammattikorkeakoulujen opiskelijoille huhtikuussa 2007. Vastausaikaa annettiin ensin kaksi viikkoa. Koska vastausten määrä ei mielestämme ollut riittävä, lähetimme muistutusviestin. Vastausaikaa jatkettiin kahdella viikolla ja kysely suljettiin toukokuussa.

Tutkimuksen toteuttamista varten tarvittavat tiedot (opiskelijoiden sähköpostiosoitteet) saatiin korkeakoulujen opiskelijarekistereistä. Tiedot saatiin molemmista ammattikorkeakouluista. Rovaniemen ammattikorkeakoulun kohdalla tiedonsaannissa oli kuitenkin jonkin verran hankaluuksia ja tietoja pyydettiin useamman kerran ennen kuin ne saatiin. Lopulta kuitenkin kummastakin korkeakoulusta toimitettiin tiedot ja otokseen saatiin lähes toivottu määrä korkeakouluopiskelijoita. Korkeakouluittain esiintyi vaihtelua sen mukaan, saatiinko niistä haastateltaviksi se opiskelijamäärä, jota pyydettiin vai pienempi vai suurempi määrä. Lopullinen kokonaisotos oli pienempi kuin korkeakouluista pyydetty kokonaismäärä.

Kyselylomakkeen runkona käytimme Opiskelijatutkimus 2006:n kyselylomaketta. Näin ollen saamiemme tutkimustuloksia voidaan verrata valtakunnalliseen tutkimukseen. Lupa käyttää kyseistä lomaketta saatiin Opiskelijajärjestön tutkimussäätiöltä. Valitsimme tästä laajemmasta kyselystä sellaiset kysymykset, jotka ovat oman tutkimusongelmamme kannalta keskeisiä. Alkuperäisen lomakkeen aihepiirit koskevat opiskelijoiden sosiaalista ja taloudellista asemaa, opiskelijoiden taloutta ja toimeentuloa, asumista, opiskeluun liittyviä asioita sekä kielitaitoa ja kansainvälistä liikkuvuutta. Vastaajien taustatietoja ja perhetaustaa käsittelevät osat sisältyvät myös kyselyyn.

Oman kyselylomakkeemme keskeiset teemat ovat opiskelu, opiskelijan toimeentulo ja taloudenhallinta sekä opintotuki. Lisäksi kysyimme vastaajien taustatietoja sekä ehdotuksia opintotukijärjestelmän kehittämiseksi ja kommentteja koskien opiskelijan toimeentuloa. Taustatiedot koskevat vastaajien sukupuolta, ikää, perhemuotoa ja asumiseen liittyviä kysymyksiä. Opiskeluun liittyvässä osiossa kysytään muun muassa aiemmista opinnoista ennen ammattikorkeakouluopintoja, nykyisestä tutkinnosta, opintosuorituksista ja opintojen etenemisestä. Seuraavassa osiossa käsitellään opiskelijoiden tulojen ja menojen kartoittamista sekä työssäkäynnin vaikutusta opiskeluun. Viimeisen osion aiheena on opintotuki ja opintolaina, tarkemmin opintolainan nostaminen ja nostamattomuus. Kyselyn lopuksi pyysimme vastaajia antamaan ehdotuksia opintotukijärjestelmän kehittämiseksi ja kommentteja koskien opiskelijan toimeentuloa.

3. OPINTOTUKI LUUPIN ALLA

3.1 Opintotuki ja muut etuudet

Opintotuen määritelmä ja tarkoitus

Opintotuki on valtion opiskelijalle maksama tuki oppivelvollisuuden (peruskoulun) jälkeisten opintojen rahoittamiseen. Opintotuen suuruus ja myöntämisehdot ovat erilaiset toisen asteen opinnoissa ja korkeakouluopinnoissa. Opintotukea myönnetään päätoimista opiskelua varten. Päätoimisina pidetään opintoja, joiden tavoitteena on tutkinnon suorittaminen ja niiden laajuus on vähintään 4,8 opintopistettä opiskelukuukautta kohti (Opintotukiasetus 260/1994). Opintotukea voidaan myöntää myös ulkomailla suoritettavaan korkeakouluopintoihin. Opintotuki on tarveharkintainen, opintomenestyksestä riippuvainen ja veronalainen tuki, jonka tarkoituksena on turvata opiskelun aikainen perustoimeentulo siltä osin, kun rahoitusta ei katsota vanhempien velvollisuudeksi tai toimeentuloa ei ole muulla tavoin turvattu. Opintotuen myöntämisen yleisinä edellytyksinä ovat oppilaitokseen hyväksyminen, opintojen päätoiminen harjoittaminen ja opinnoissa edistyminen sekä taloudellisen tuen tarve. Tietyt etuudet voivat estää opintotuen saannin. Tukea ei myönnetä, jos opiskelija saa esimerkiksi eläkettä, työttömyyspäivärahaa, työmarkkinatukea, vuorottelukorvausta, työvoimapolitiittista koulutustukea, koulutuspäivärahaa, kuntoutusrahaa (tai sitä vastaavaa), opintotukea toisesta maasta tai hän on suorittamassa asevelvollisuutta. (Opintotukilaki 65/1994; Kela 2007.)

Opintotuki koostuu opintorahasta, asumislisästä ja valtion opintolainatakauksesta. Kansaneläkelaitos päättää opintotuen myöntämisestä yhteistyössä oppilaitosten kanssa. Opintoraha ja asumislisä ovat valtion rahoittamia avustuksia, jotka maksetaan kuukausittain opiskelijan pankkitilille. Itse opintolainan nostaminen on harkinnanvaraista. Korkeakoulussa opintotukea voi saada enintään 70 kuukaudeksi. Yhden korkeakoulututkinnon suorittamista varten opintotukea voi saada enintään 55 kuukaudeksi. Perustutkinnosta säästyneet tukikuukaudet voi käyttää muihin korkeakouluopintoihin. Toisen asteen opintoihin käytetty opintotuki ei lyhennä korkeakouluopintojen opintotukiaikaa. Jos opiskelija aloittaa uudet korkeakouluopinnot keskeyttämisen jälkeen, jäljellä oleva tukiaika lasketaan vähentämällä käytetyt tukikuukaudet uuden tutkinnon suorittamiseksi tarkoitetusta tukiajasta. Opintotuen enimmäistukiaikaa voidaan jatkaa enintään yhdek-

sällä kuukaudella niille opiskelijoille, joiden opinnot ovat viivästyneet sairauden tai muun erityisen painavan syyn vuoksi. (Opintotukilaki 65/1994; Kela 2007.)

Opintoraha

Korkeakouluopinnoissa opintorahan suuruus riippuu opiskelijan iästä ja asumismuodosta (taulukko 3.). Opiskelija on oikeutettu opintorahaan seuraavasta kuukaudesta lukien, jona hän täyttää 17 vuotta. Opiskelijan omat tulot vaikuttavat opintorahan määrään. Kuitenkaan avio- tai avopuolison tulot eivät vaikuta opintorahan suuruuteen. Eräissä tapauksissa myös opiskelijan vanhempien tulot vaikuttavat opintorahaan. Korkeakouluopiskelijalla vanhempien tulot eivät vähennä opintorahaa, mutta vanhemman luona asuvan opiskelijan tai itsenäisesti asuvan alle 18-vuotiaan opiskelijan opintorahan määrää voidaan korottaa, jos vanhemmat ovat pienituloisia. Opiskelijan omat tulot otetaan tarveharkinnassa huomioon koko kalenterivuodelta. Opiskelijalla saa opintoetuuksien lisäksi kalenterivuodessa olla muita veronalaisia tuloja ja toimeentuloa turvaavia apurahoja tietty määrä (ns. vapaa tulo). Jos opiskelija asuu vanhemmaltaan vuokratessa tai vanhempansa omistamassa asunnossa, joka on samassa kiinteistössä kuin vanhemman vakituinen asunto, opintoraha myönnetään samansuuruisena kuin vanhempansa luona asuvalle. (Opintotukilaki 65/1994; Kela 2007.)

Opintoraha on veronalaista tuloa, josta suoritetaan 10 prosentin suuruinen ennakonpidätys. Ennakonpidätys voidaan suorittaa myös toisen suuruisena opiskelijan verokortin mukaisesti. Opintorahavähennyksen ansiosta opiskelija ei maksa opintorahasta veroa, jos hänellä ei vuoden aikana ole opintorahan lisäksi muita veronalaisia tuloja. Tällöin opintorahasta ei pidätetä veroa ja opintoraha maksetaan bruttomääräisenä. (Opintotukilaki 65/1994; Kela 2007.)

Taulukko 3. Opintorahan kuukausimäärät korkeakouluissa hakijan iän, asumismuodon ja siviilisäädyn mukaan (Opintotukilaki 65/1994).

siviilisäätty	euroa/kk
avioliitossa tai elatusvelvollinen	259,01
itsenäisesti asuva 20 v. täyttänyt	259,01
itsenäisesti asuva 18-19 -vuotias	259,01
itsenäisesti asuva alle 18-vuotias	126,14 *
vanhempansa luona 20 v. täyttänyt	105,96 *
vanhempansa luona alle 20-vuotias	38,68 *

*= voidaan korottaa vanhempien tulojen perusteella

Opintotuen asumislisä

Asumislisä on osa opintotukea. Tämä veroton, tarveharkintainen etuus maksetaan opiskeluasunnon asumismenoihin vain opiskelukuukausilta. Asumislisän saamisessa ei ole ikärajaa. Opiskelijan asumismuoto ja perhesuhteet ratkaisevat, kuuluuko hän asumislisän vai yleisen asumistuen piiriin. Asumislisään on oikeutettu opiskelija, joka asuu vuokra-, asumisoikeus- tai osaomistusasunnossa. Etuutta ei myönnetä, jos opiskelija asuu vanhempansa kanssa, oman tai puolisonsa lapsen kanssa (eräin poikkeuksin) taikka omistamassaan tai puolisonsa omistamassa asunnossa. Ulkomailla opiskelevalle voidaan myöntää asumislisä, vaikka hän asuu samassa asunnossa lapsensa tai puolisonsa lapsen kanssa. Opiskelijat, jotka edellä mainituin kriteerein eivät ole oikeutettu asumislisään, kuuluvat yleisin asumistuen piiriin. Opiskelija kuuluu yleisen asumistuen piiriin myös silloin, kun opintotukioikeutta ei ole puutteellisen opintomenestyksen, työkyvyttömyyden (saa sairauspäivärahaa), opintotukiajan päättymisen tai opintotuen myöntämisen estävän etuuden vuoksi. Opiskelijat, jotka eivät ole oikeutettuja asumislisään, voivat hakea asumistukilain mukaista yleistä asumistukea. Asumistukea ei kuitenkaan myönnetä ajalle, jolta asumislisää ei makseta, jos opiskelijalla on edelleen oikeus opintotukeen (esimerkiksi oppilaitoksen kesäloma). Asumislisää tai yleistä asumistukea ei pääsääntöisesti myönnetä vanhempansa luona asuvalle tai oppilaitoksen maksuttomaan asuntolapaikkaan oikeutetulle. Jos opiskelija keskeyttää opintonsa, hän siirtyy yleisen asumistuen piiriin. Suomessa opiskelevan asumislisä on 80 prosenttia hyväksyttävistä asumismenoista. Asumismenoja ei oteta huomioon 252 euroa ylittävältä osalta. Jos asumismenot ovat alle 33,63 euroa kuukaudessa, asumislisää ei makseta. Suomessa opiskelevan asumislisä on siten 26,90 - 201,60 euroa kuukaudessa (Opintotukilaki 65/1994; Kela 2007.)

Opintolainan valtioneuvosto

Opintotukeen kuuluu opintorahan ja asumislisän ohella opintolainan valtioneuvosto, jonka Kela myöntää hakemuksesta opintorahaa saavalle. Laina haetaan pankista, joka päättää lainan myöntämisestä. Alle 18-vuotiaan on toimitettava pankille vanhempiensa suostumus lainan hakemiseen ja valtakirja. Pankki ja opiskelija sopivat lainan korosta, takaisinmaksusta ja muista lainaehdoista. Laina maksetaan pankkien varoista ja takaisinmaksu alkaa useimmiten opintojen päättyttyä. Valtioneuvoston ansiosta opintolainalle ei tarvita muuta vakuutta. Eräissä tilanteissa lainatkausa voidaan myöntää ilman opintorahaa. Lainatkausta ei kuitenkaan myönnetä, jos Kela on takaajana maksanut aikaisemmat opintolainat tai jos opiskelijalla on luottorekisteritietoihin merkitty vakava

maksuhäiriö. Korkeakouluopiskelija voi enimmillään nostaa lainaa 300 euroa jokaista opintotukikuukautta kohden (taulukko 4). Ulkomailla opiskeleville voidaan myöntää opintolainaa enintään 440 euroa kuukautta kohti. Opintojen päätyttyä opiskelija maksaa nostamansa opintolainan takaisin sen myöntäneelle pankille. Jos opiskelijalle tulee opintolainan maksuvaikeuksia, pankki voi lykätä lainan takaisinmaksua tai tehdä siihen liittyviä uudelleenjärjestelyjä. Mikäli opiskelija ei näistä toimenpiteistä huolimatta selviä lainansa takaisinmaksusta, pankki voi irtisanoa lainan. Tällöin valtio joutuu takausvastuunsa nojalla maksamaan pankille opiskelijan maksamattomat lainat ja niihin liittyvät kulut. Valtio perii tämän jälkeen suorittamansa maksut takaisin opiskelijalta. (Opintotukilaki 65/1994; Kela 2007.)

Taulukko 4. Opintolainan valtiontakauksen määrä 1.8.2005 alkaen (Opintotukilaki 65/1994).

	alle 18-vuotta	18-vuotta >
	euroa /kk	
korkeakouluopiskelija	300	300
ulkomailla opiskeleva	440	440

Muut Kelan korkeakouluopiskelijoille myöntämät etuudet

Opintotuen lisäksi muita korkeakouluopiskelijoille Kelan myöntämiä opintoetuuksia ovat opintolainavähennys, opintolainan korkoavustus ja korkeakouluopiskelijan ateriatuki. **Opintolainavähennys** on lukuvuonna 2005–2006 tai sen jälkeen korkeakouluopintonsa aloittaneelle tietyin ehdoin myönnettävä verovähennys. Opintolainavähennykseen oikeuttavia tutkintoja ovat ylempi korkeakoulututkinto ja ammattikorkeakoulututkinto. Alempi korkeakoulututkinto oikeuttaa lainavähennykseen vain, jos opiskelija on valittu suorittamaan pelkästään alempi korkeakoulututkinto. **Opintolainan korkoavustuksella** tarkoitetaan sitä, että Kela maksaa valtion takaamien opintolainojen erääntyvät korot kokonaisuudessaan ilman takaisinmaksuvelvollisuutta. Erikseen haettavaan korkoavustukseen ovat oikeutettuja kaikki pienituloiset tietyin ehdoin. Korkeakouluopiskelijat ovat oikeutettuja alennukseen aterian hinnasta ravintoloissa, jotka ovat **ateriatuen** piirissä. Tuki maksetaan ravintolan pitäjälle ja on vähennetty valmiiksi opiskelijalounaan hinnasta. (Opintotukilaki 65/1994; Kela 2007.)

Opiskelijan omien tulojen vaikutus opintotukeen

Opintotuki on tarveharkintainen etuus eli tuki on tarkoitettu lähtökohtaisesti vain niille, jotka sitä tarvitsevat. Opiskelijan omilla tuloilla on vaikutusta opintotukeen. Omat tulot voivat vaikuttaa opintotukeen kolmella eri tavalla. Opiskelijalla voi olla tuloja, jotka estävät opintotuen saamisen. Tällaisia ovat mm. eläkkeet (ei kuitenkaan perhe-eläke), kuntoutusraha, työttömyysturva, koulutuspäiväraha, vuorottelukorvaus, aikuiskoulutustuki (opintolainan valtioneuvoston myöntämä), asevelvollisen päiväraha tai vieraan valtion opintotuki. On olemassa tilanteita, joissa tulot estävät pelkästään opintorahan saamisen. Sellaisia tuloja ovat harjoittelu-palkka, palkka työssäoppimisjaksolta sekä oppilaitoksen maksamat apurahat ja muut avustukset. Vaikka opintoraha evättäisiin, asumislisä ja opintolainan valtioneuvoston myöntämä. Kolmantena opiskelijalla voi olla veronalaisia ansio- ja pääomatuloja, jotka vaikuttavat opintotuen saamiseen. Veronalaisia tuloja ei ilmoiteta opintotuen myöntäjälle, vaan tulovalvonta tehdään jälkikäteen verotuksen valmistuttua. Opiskelijan on itse huolehdittava siitä, ettei tukikuukausien mukaan määräytyvä tuloraja ylitä. Tulorajoihin on 1.1.2008 tullut pitkään odotettu korotus. Seuraavana on taulukko (taulukko 5), josta näkee vapaan tulon määrän eri tukikuukausien lukumäärän mukaan. (Opintotukilaki 65/1994; Kela 2007.)

Taulukko 5. Vapaan tulon suuruus tukikuukausien mukaan, ennen ja jälkeen korotusta (Opintotukilaki 65/1994).

tukikuukausia	vapaa tulo - euroa/vuosi	
	31.12.2007 asti	1.1.2008 lukien
1	17 170	22 330
2	16 160	21 020
3	15 150	19 710
4	14 140	18 400
5	13 130	17 090
6	12 120	15 780
7	11 110	14 470
8	10 100	13 160
9	9 090	11 850
10	8 080	10 540
11	7 070	9 230
12	6 060	7 920

Vapaa tulo lasketaan kalenterivuoden aikaisten tukikuukausien ja tuettomien kuukausien lukumäärän perusteella. Jos omat tulot ovat yhtä suuret tai pienemmät kuin vapaan tulon määrä, tulot eivät vaikuta opintorahaan tai asumislisään. Vapaaseen tuloon voi

vaikuttaa eri tavoilla: opiskelija ei hae tukea kaikille opiskelukuukausille tai peruu etukäteen tuen valitsemiltaan kuukausilta tai palauttaa jo maksetun tuen takaisin. Mikäli tulot ylittävät tulorajan, opiskelijan on maksettava takaisin niin monta tukikuukautta, että tuloraja nousee yli veronalaisen tulon. Jos vuositulot ovat suuremmat kuin vuosituloraja, opiskelijalta peritään takaisin opintorahaa ja asumislisää. Opiskelija voi omasta aloitteestaan palauttaa ylimääräisiä tukiaan, muutoin Kela perii ne takaisin ja perittäväan määrään lisätään opintotukisäädösten mukainen 15 prosentin korotus. Toisin kuin tuen vapaaehtoinen palauttaminen, takaisinperintä ei palauta korkeakouluopiskelijan tukikuukausia uudelleen käytettäväksi. (Opintotukilaki 65/1994; Kela 2007.)

Kansainväliset opintotukiasiat

Opintotuen saaminen muualla kuin kotimaassa tapahtuviin opintoihin on yksi opiskelijoiden kansainvälistä liikkuvuutta edistävästä tekijöistä. Ulkomailla opiskeluun voi saada valtion opintotukea, jos opinnot vastaavat valtion tukemia opintoja Suomessa tai sisältyvät Suomessa suoritettavaan tutkintoon. Suomeen opiskelemaan tulleet ulkomaalaiset kuuluvat yleensä oman maansa opintotuen piiriin. Muulle kuin Suomen kansalaiselle voidaan tietyin ehdoin myöntää opintotuki Suomessa harjoitettaviin opintoihin. Opintoraha on ulkomailla opiskelevalla samansuuruinen kuin Suomessa opiskelevalla. Eri maiden opintotukijärjestelmät perustuvat kansalliseen lainsäädäntöön ja tuen myöntämisperusteissa on maiden välillä eroavuuksia. (Kela 2007.)

Muu sosiaaliturva ja edut

Kaikki opiskelijat eivät saa tai hae opintotukea, vaan opintotuen ohella opiskelijan toimeentuloturva koostuu monista eri tukimuodoista. Vaikka iso osa opiskelijoista rahoittaa opintonsa opintotuella, tulee monen opiskelijan elämässä hetkiä, jolloin hän on oikeutettu muihin etuuksiin, kuten muun muassa vanhempainetuuksiin, kuntoutusrahaan, yleiseen asumistukeen tai sairauspäivärahaan. Myös aikuisopiskelija on oikeutettu samaan taloudellista tukea opintoihinsa. Kuten muidenkin kansalaisten, myös opiskelijoiden viimesijainen tukimuoto on toimeentulotuki. Opiskelijoiden toimeentulotuen tarve korostuu/kasvaa kesäaikana, koska monet opiskelijat putoavat opintoetuksien piiristä kesän ajaksi. Erilaisten tukien lisäksi opiskelijat saavat monia etuja ja opiskelijalennuksia. Tärkeimpiin etuuksiin voidaan lukea matka-alennukset. Opiskelijakortti on hyvä näyttää museoissa, teattereissa, uimahalleissa tai muissa paikoissa, jotka myyvät opiskelijahintaisia lippuja. Opiskelijakorttia voi myös käyttää ulkomailla. (SAMOK 2007; SYL 2007.)

3.2 Opintotuen historia ja kehittymien

Ammattikorkeakouluopiskelijat ovat kuuluneet korkeakouluopintotuen piiriin hieman yli kymmenen vuotta. Kehityksen ymmärtämisen ja hahmottamisen kannalta on mielenkiintoista tarkkailla korkeakouluopintotukijärjestelmän historiaa ihan alusta asti. Peter Blomster (2000, 14) on jakanut opintotukijärjestelmän historian **neljään ajanjaksoon**: oma- ja lähiyhteisövastuun ajanjakso, valtion takaamien lainojen ajanjakso, valtion laajenevan tuen ajanjakso ja opintorahapainotteinen ajanjakso. Työmme kannalta keskeinen osa on opintorahapainotteinen ajanjakso, joka on kestänyt vuodesta 1992 tähän päivään.

Aikana ennen valtion opintotukea opiskelu oli pitkään yläluokan ja varakkaiden etuoikeus. Lainat, takaukset ja stipendit olivat tarkoitettu vähävaraisille opiskelijoille ja kattoivat hyvin pienen osan elinkustannuksista. Valtion rooli oli vähäinen ja opiskelijoiden toimeentulo perustui ansiotuloihin ja vanhempien avustuksiin. **Oma- ja lähiyhteisövastuun ajanjakso** kesti vuoteen 1969 saakka. (Blomster 2000, 10 – 14.)

Nykyisen opintotukijärjestelmän perusta luotiin **valtion takaamien lainojen ajanjaksolla** vuosina 1969-1977. Tuolloin ryhdyttiin myöntämään kattavasti valtion takaamia opintolainoja kaikkiin yliopisto-opintoihin. Valtio toimi lähinnä takuumiehenä taatesaan lainat ja maksamalla korkoa. (Hiltunen & Koskinen 2002, 5.) Opintolainojen lisäksi valtion varoista alettiin vuonna 1972 myöntää vähävaraisille opintorahaa (Blomster 2000, 14).

Valtion laajenevan tuen ajanjakson aikana vuosina 1977-1992 opintotukijärjestelmän perusrakenteita muutettiin ja lainan painoarvoa vähennettiin luomalla opintotuen asumislisä. Vaikka opintorahan ja asumislisän osuutta opintorahasta laajennettiin asteittain, 1980-luvun opintotuki oli vielä lainapainotteinen (Blomster 2000, 14.) Korkeakouluopiskelijan ateriatuki otettiin ensimmäistä kertaa käyttöön vuonna 1979 (Lahtinen 2007b, 2).

Vuonna 1992 siirryttiin **opintorahapainotteiseen ajanjaksoon** opintotukijärjestelmän muuttuessa toteutetun opintotukiuudistuksen myötä täysin (Blomster 2000, 14). Lainan merkitys pieneni huomattavasti ja opintorahan enimmäiskoko suureni peräti 250 prosentilla, 107,64 eurosta 264,06 euroon kuukautta kohti (taulukko 6). Tasaisesti

kasvanut opintolainaosuus pieneni 220 euroon, ja pysyi samana vuoteen 2005 asti. Opintoraha muuttui veronalaiseksi. Vanhempien tai puolison taloudellista asemaa ei enää otettu huomioon. Opintotukiuudistuksen myötä tukikuukaudet otettiin käyttöön. Tukikuukausien tarkoituksena on edistää opintojen suorittamista määräajassa. Vuonna 1995 opintorahaa leikattiin 10 prosenttia ja siitä lähtien opintoraha on pysynyt samalla tasolla (Opintotukilaki 65/1994). Samana vuonna asumislisän korvausprosenttia laskettiin 75:sta 67 prosenttiin. Opintotukiuudistuksen myötä opintotuen tulo-rajojen valvonta otettiin käyttöön. Ennen vuoden 2008 korotusta, tulo-rajaja korotettiin viimeksi vuonna 1998. (Lahtinen 2007b, 5, 18.) Kun vuonna 1991 alkanut ammattikorkeakoulukokeilu loppui vuonna 1996, ja nimi muuttui virallisesti opistosta ammattikorkeakouluksi, myös ammattikorkeakouluopiskelijoille myönnettiin korkeakouluopiskelijan opintotuki. (Blom & Lampinen & Mykkänen & Numminen 2001, 80.)

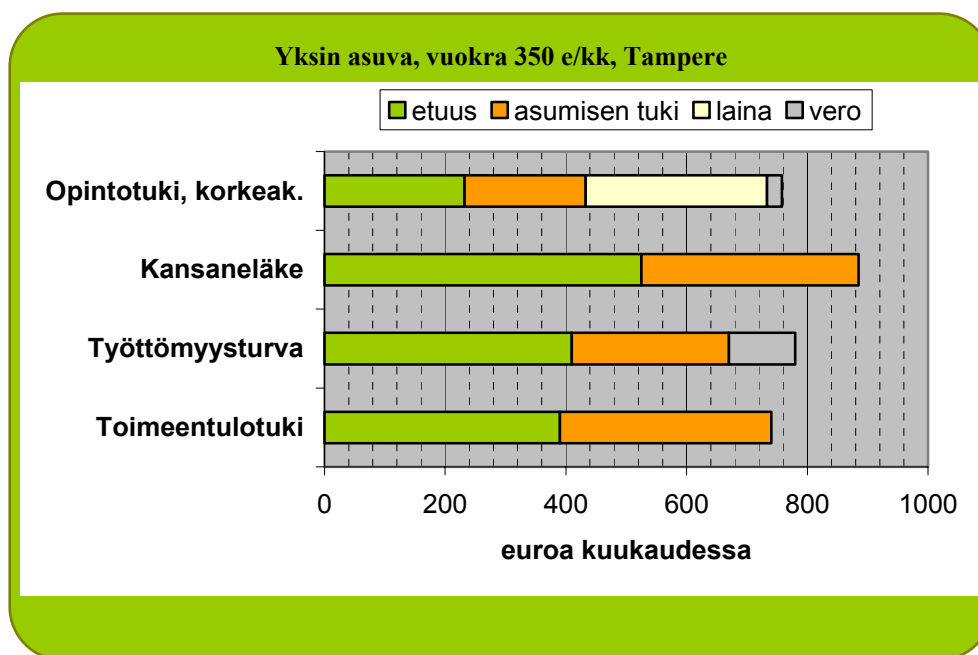
Taulukko 6. Opintotuen enimmäismäärät lukuvuosina 1985/86–2005/2006: tukilaji (Opintoetuustilasto 2007, 96).

lukuvuosi	tukilaji - euroa / kk				
	opintoraha		asumislisä	aikuisopintoraha	lainatakaus
	korkeakoulu	toinen aste			
1985/86	36,2	36,2	82,7	-	232,1
1986/87	45,5	40,5	85,8	-	237,1
1987/88	53,8	45,5	87,5	336,4	247,2
1988/89	70,6	52,1	90,1	336,4	255,6
1989/90	84,1	65,6	92,8	336,4	269,1
1990/91	94,2	72,3	111,3	336,4	294,3
1991/92	107,6	82,4	131,2	470,9	302,7
1992/93	264,1	84,9	148,7	470,9	220,0
1993/94	264,1	84,9	160,8	470,9	220,0
1994/95	264,1	218,6	160,8	470,9	220,0
1995/96	259,0	213,6	143,6	470,9	220,0
1996/97	259,0	213,6	143,6	470,9	220,0
1997/98	259,0	213,6	143,6	470,9	220,0
1998/99	259,0	213,6	143,6	470,9	220,0
1999/2000	259,0	213,6	143,6	470,9	220,0
2000/2001	259,0	213,6	171,6	470,9	220,0
2001/2002	259,0	213,6	171,6	470,9	220,0
2002/2003	259,0	213,6	171,6	470,9	220,0
2003/2004	259,0	213,6	171,6	-	220,0
2004/2005	259,0	213,6	171,6	-	220,0
2005/2006	259,0	213,6	201,6	-	300,0

Vuonna 2000 tehtiin muutos asumistukilakiin (408/1975) ja kaikki lapsettomat vuokrala asuvat opiskelijat siirtyivät asumislisän piiriin. Korvausprosentti nostettiin samaan

kuin yleisessä asumistuessa, eli 67:stä 80:een, mutta samassa asunnossa asuvan puolisoon tulot alettiin ottamaan huomioon asumislisää myönnettäessä. Syksyllä 2005 opintolainan maksimimäärä nousi 220 eurosta 300 euroon ja asumislisän vuokrattoa korotettiin nykyiseen 252 euroon. Lisäksi tuli voimaan laki koskien valmistumisen jälkeistä opintolainan verovähennysoikeutta. (Opintotukilaki 65/1994; Lahtinen 2007b, 7-8.)

Opintotuen nykyinen perusrakenne ja suuruus ovat, pieniä asumislisämuutoksia huomioon ottamatta, säilyneet leikkauksista ja pienistä korotuksista huolimatta samana yli kymmenen vuotta. Tuen tason jälkeenjääneisyys on opiskelijan toimeentulon kannalta ongelmallista, koska elinkustannukset ja erityisesti asumiskustannukset ovat nousseet tuntuvasti. Ajanjaksolla 1994 – 2006, korkeakouluopiskelijan elinkustannusindeksi on noussut 21,4 prosenttia ja asumiskustannukset 50,4 prosenttia (Lahtinen 2007b, 9). Alla olevassa kuviossa (kuvio 1) näkyy opintotuen taso verrattuna muihin perusturvaetuuksiin.

Kuvio 1. Perusturvavertailu 2007 (Lahtinen 2007b, 10).

Uudistukset 2008

Opintotuen tasoa ei ole valtiontaloudellisista syistä parannettu moneen vuoteen. Virpi Hiltusen ja Leena Koskisen mukaan (2002, 8) kysymys on järjestelmän legitimitetistä: jos opintotuki ei ole riittävä, ei sen avulla myöskään voida saavuttaa niitä koulutus- ja

yhteiskuntapoliittisia tavoitteita, joita varten se on luotu. Viime vuosien aikana opintotuen nostaminen on ollut kuuma puheenaihe ja uudistuksia on alkanut tapahtua.

Keväällä 2006 valtakunnalliset opiskelijajärjestöt aloittivat ”*Nouse jo!*” –kampanjan, jonka tarkoitus oli saada 15 prosentin korotus opintorahaan. Hallitus ei luvannut opintorahan korjaamista. Samana syksynä kampanja järjesti nettiadressin, internetsivulla www.opintoraha.fi, ja keräsi lähes 130 000 allekirjoitusta opintorahan korottamisen puolesta. Adressi luovutettiin eduskunnalle 12.9.2006. (Opintoraha.fi 2007.) Kymmenen päivää myöhemmin eduskunnan tehdyissä talousarvioaloitteissa (TAA 281/2006; TAA 1441/2006) esitettiin sekä 10 euron tai 15 prosentin korotusta opintorahaan. Viimeistä vaihtoehtoa pidettiin kalliina, mutta oikeana ratkaisuna. 13. syyskuuta 2007 hallitus teki esityksen (HE 64/2007) eduskunnalle opintotukilain sekä lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden koulumatkatuesta annetun lain 3 a §:n muuttamisesta. Korkeakouluopiskelijoiden kannalta tärkeinä muutoksina nähtiin opintorahan kuukausimäärän korottaminen 15 prosentilla ja opintotuen tulorajojen korottaminen 30 prosentilla (taulukko 7). Eduskunta hyväksyi ehdotuksen ja lakimuutoksien voimaantulon vuoden 2008 alussa. Opintorahan määrää ja uusia säännöksiä sovelletaan kuitenkin vasta 1. päivästä elokuuta 2008 lähtien. (Opetusministeriö 2007.)

Taulukko 7. Opintotukilain mukaisen korkeakouluopiskelijan opintorahan kuukausittaiset enimmäismäärät ja tulorajat (HE 64/2007).

asumismuoto	opintoraha - euroa/kk	
	31.7.2008 asti	1.8.2008 lukien
vanhempiansa luona asuvat, alle 20-vuotiaat	36,68	55
vanhempiansa luona asuvat, 20 vuotta täyttäneet	105,96	122
muualla asuvat, alle 18-vuotiaat	126,14	145
muualla asuvat, 18 vuotta täyttäneet	259,01	298
tukikuukausia	vapaa tulo - euroa/vuosi	
	31.12.2007 asti	1.1.2008 lukien
1	17 170	22 330
2	16 160	21 020
3	15 150	19 710
4	14 140	18 400
5	13 130	17 090
6	12 120	15 780
7	11 110	14 470
8	10 100	13 160
9	9 090	11 850
10	8 080	10 540
11	7 070	9 230
12	6 060	7 920

3.3 Suomen opintotukijärjestelmä verrattuna muihin maihin

Pohjoismaat

Suomi on yhdessä muiden pohjoismaiden kanssa osallistunut opintotukivertailuun. Suomen opintorahan ja asumislisän yhteinen maksimisumma on pohjoismaista toiseksi suurin Tanskan jälkeen. Suomi on pohjoismaista ainoa, jossa maksetaan opiskelijoille erillistä asumistukea. Opintotuki on veronalaista ainoastaan Suomessa ja Tanskassa. Kun opintolaina lasketaan mukaan, suomalainen opintotuki on pohjoismaiden pienin (taulukko 8). Vuoden 2008 opintotuki uudistuksen jälkeen Suomen taso kohoaa, mutta kokonaisuudessaan suomalainen opintotuki on yhä vertailun pienin. Myös pohjoismaiden matalin tuloraja löytyy tällä hetkellä Suomesta. (Lahtinen 2007a).

Taulukko 8. Opintotuen maksimimäärä pohjoismaissa. Korkeakouluopiskelijat syksy 2006. Suomen 2008 opintotuki suluissa. (Lahtinen 2007a)

		vanhempiansa luona asuvat	yksin asuvat	tulorajat	
		euroa / kk		euroa / vuosi	lisätiedot
Tanska	opintoraha	315	634	9 674	Lapsikorotus 2993e/vuosi/lapsi
	lainatakaus	325	325		
	yhteensä	640	959		
Suomi	opintoraha	106 (122)	461 (500)	9090*	*9 tukikk. +/- 1010e jokaisesta tukikuukaudesta 12 tukikuukautta = 6060e
	lainatakaus	300	300		
	yhteensä	406 (422)	761 (800)		
Islanti	opintoraha	0	0	-	12% viimevuoden tuloista vähennetään opintotuesta
	lainatakaus	686	980		
	yhteensä	686	980		
Norja	opintoraha	0	397	13 792	
	lainatakaus	993	596		
	yhteensä	993	993		
Ruotsi	opintoraha	287	287	10 668	5334e aina puolta kalenterivuotta
	lainatakaus	549	549		
	yhteensä	836	836		

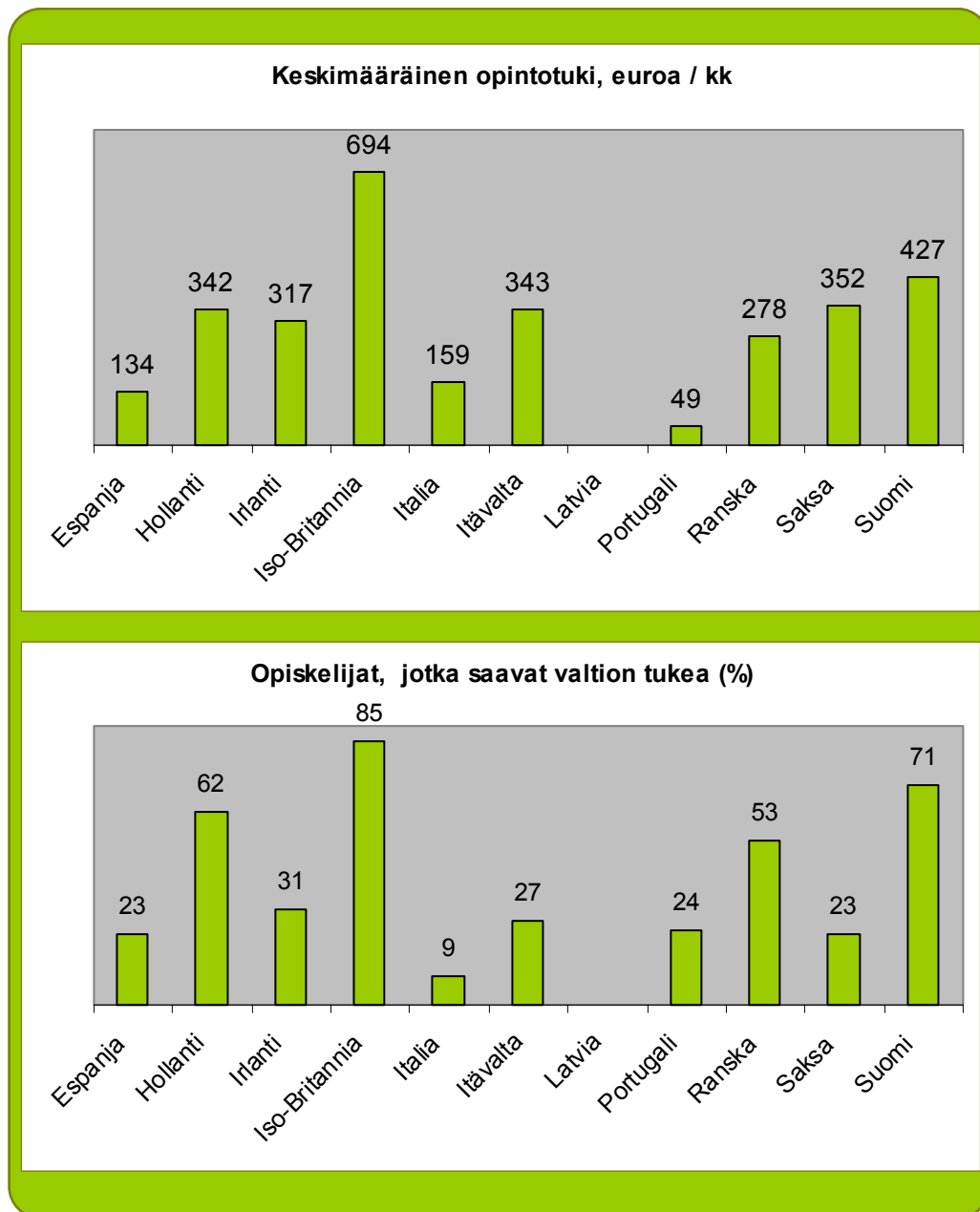
Suomen ja muiden pohjoismaiden opintotukijärjestelmien välillä on eroja, jotka eivät näy taulukossa 8. Tässä esittelemme muutamia mielestämme mielenkiintoisimpia eroja. Tanskassa opiskelijat voivat opintorahan ja asumislisän lisäksi hakea yleistä asumistukea, joka korvaa yleensä 15 prosenttia vuokrasta. Islannissa opiskelija voi jokaisesta lapsestaan saada 25 prosenttia enemmän opintolainaa. Yksinhuoltajat voivat saada samaista korotusta 45 prosenttia. Islannissa voi myös saada 488 euroa lisälainaa vuodessa oppimateriaaleja varten. Norjassa on mahdollista hakea opintotuen lapsikorotusta 157 euroa kuukaudessa lasta kohti. Kolmannesta lapsesta ylöspäin tukea maksetaan 101 euroa kuukaudessa. Puolison tulot vaikuttavat tämän tuen saamiseen. Norjassa korkeakouluopiskelija voi saada koulumatkatukea. Ruotsissa opintotuen lapsikorotus otettiin vuonna 2006 käyttöön ja sen suuruus on 55 euroa kuukaudessa yhdestä lapsesta. Kahdesta lapsesta tukea maksetaan 89 euroa kuukaudessa ja jokaisesta seuraavasta lapsesta maksetaan 18 euroa kuukautta kohden. Yli 25 vuotta täyttäneet opiskelijat voivat Ruotsissa saada lisälainaa, 181 euroa kuukaudessa, jos ennen opiskelua alkavat vuositulot ylittävät 17 709 euroa. (Lahtinen 2007a.) Suomessa opintorahaan on aiemmin liittynyt lapsikorotus, mutta se poistettiin vuoden 1994 lakimuutoksella (Nissinen 2006, 32). Opintotuen lapsikorotuksen ottamista käyttöön uudestaan ovat viimeaikoina ehdottaneet muun muassa Kristillisdemokraatit (LA 160/2006). Korotus olisi perheelliselle opiskeli-

jalle 50 euroa kuukaudessa koulutusasteesta riippumatta ja myös heidän tulorajoja nostettaisiin. Ehdotusta ei ole hyväksytty.

EU

Eurostudent Report 2005 on kansainvälinen opiskelijatutkimus, johon on ensimmäisellä kierroksella osallistunut EU:n 11 eri jäsenmaata. Tutkimus käsittelee teemoja kuten korkeakoulutuksen mahdollisuudet, opiskelun sujuvuus, opiskelijan asuminen, toimeentulo ja talous sekä vaihto-opiskelu. Seuraavaa kierros on jo käynnistynyt ja osallistujamaita on yhteensä yli 20. Uudet tulokset julkaistaan vuoden 2008 aikana.

Kun korkeakouluopiskelijan opintotuen opintorahan ja asumislisän suuruudesta on kysymys, Suomi on muihin Euroopan maihin verrattuna kärjessä (kuvio 2). Tutkimukseen osallistuneista maista vain Iso-Britannia (Englanti ja Wales) antaa opiskelijoilleen korkeammat tuet kuin Suomi. Suomessa ja Iso-Britanniassa opiskelijat saavat myös prosentuaalisesti eniten opintotukea.

Kuvio 2. Keskimääräinen valtion myöntämä opintotuki (ilman lainaa) 2003 ja osuus opiskelijoista, jotka saavat tukea (Eurostudent 2005, 98).

Kansainvälisessä vertailussa Espanjan, Italian ja Portugalin opintotuet ovat hyvin pieniä. Näissä maissa on myös vähän opiskelijoita jotka saavat nauttia tästä tuesta. Saksalla ja Hollannilla on samansuuruiset opintotuet, mutta siinä missä melkein kaksi kolmasosaa (62 %) hollantilaisista opiskelijoista saa nauttia opintotuesta, alle neljäsosalla (23 %) saksalaisista opiskelijoista on siihen oikeus. Latvian opintotukitietoja ei ollut saatavilla Eurostudent 2005 tutkimuksen aikana. Tutkimuksen osallistujamaista noin puolet myöntää myös valtion takaamia opintolainoja. (Eurostudent 2005, 98-104.)

3.4 Opintotuen arviointia ja kritiikkiä

Opiskelijoiden heikosta taloudellisesta tilanteesta puhutaan paljon, sillä opintotuen tasoa ei ole nostettu sitten vuoden 1992 ja vuonna 1995 sitä päinvastoin leikattiin. Kuitenkin opintotuen tarkoituksena on mahdollistaa päätoiminen opiskelu. Jos opintotukea ei olisi, tulisi opinnot opiskelijan itsensä tai hänen vanhempansa maksettavaksi. Tällöin opiskelun taloudellisia edellytyksiä olisi nykyistä harvemmallalla ja todennäköisesti vielä nykyistä useammat opiskelisivat työn ohella hitaasti. Opintotukea ja sen riittämättömyyttä takaamaan opiskelijoiden opiskeluaikainen perustoimeentulo on kritisoitu hyvin paljon. Opiskelijoiden toimeentuloon liittyvistä kysymyksistä keskeisimmin kritiikin kohteena ovat julkisessa keskustelussa olleet opintotuen alhaisen tason ja opintotuen kannustavuuskysymyksen ohella opiskelijoiden työssäkäynti ja sitä kautta opintojen pitkittyminen. (Hiltunen & Koskinen 2002, 2; Hämäläinen 2004a, 9; Jokela 2003.)

Nykyinen opintotuki ei kaikilta osin tue tehokasta opiskelua. Elinkustannukset ovat nousseet huomattavasti, mutta opintotukea ei ole vastaavasti korotettu kattamaan korkeita elinkustannuksia. Kritiikkiä on esitetty myös siitä, että asumislisän osuus on riittämätön vallitsevaan vuokratason nähden. Nykyisin asuntojen vuokrataso on niin korkea, ettei asumislisä läheskään aina kata 80 % asumiskustannuksista. Pelkällä opintorahalla ja asumislisällä on silloin miltei mahdotonta tulla toimeen. Kuitenkaan opiskelijat eivät ole halukkaita nostamaan opintolainaa ja työssäkäynti onkin suositumpaa kuin lainan otto. (Hiltunen & Koskinen 2002, 2; Jokela 2003; Kurri 2003, 11, 28.)

Osaltaan opintotukea on kritisoitu sen painottumisesta opintolainaan. Opiskelijat ovat ainoa väestönosa, joiden edellytetään järjestävän osa perustoimeentulostaan lainarahalla. Opintotuen perustehtävän toteutumista vaikeuttava opintotuen riittämättömyysongelma syntyy silloin, kun opiskelumotivaatio on kohdallaan, mutta lainanottohalukkuutta ei ole ja opintoja hidastavan ansiotyön vastaanotto toimeentulon järjestämiseksi on helppoa. Kaikki opiskelijat eivät miellä lainantakausta osaksi opintotukea eivätkä tästä syystä turvaudu lainaan. Opiskelijat eivät mielellään käytä opintolainaa, vaan mieluummin täydentävät toimeentuloansa työtuloilla, koska epävakaa työmarkkinat ovat osaltaan hämärtäneet koulutuksen investointiluonnetta yksilön näkökulmasta. Nykyisin juuri mikään korkeakoulututkinto ei takaa varmaa työpaikkaa. Opintolainaa ei monesti uskalleta ottaa juuri siksi, että opiskelijoilla ei ole valmistumisen jälkeen mitään var-

muutta työllistymisestä saati vakituudesta työstä. (Hiltunen & Koskinen 2002, 2; Kurri 2003, 26.)

Työssäkäynti ja opiskeluiden hidastuminen

Opiskeluaikaisen työssäkäynnin yleistyminen viittaa myös siihen, että opintotuen taso on riittämätön. Yhteiskunnallisesta näkökulmasta opintotuen ongelmana nähdään nuorten opiskeluaikojen pidentyminen, mikä saattaa lykätä vakituiseen työelämään astumista aina 30 ikävuoden paikkeille. Jokelan (2003) mukaan opintojen viivästyymiseen on selkeä syy; toimeentulon kannalta on välttämätöntä, että opiskelija käy töissä opintojensa ohella, koska nykyinen opintotuki ei riitä useimmissa tapauksissa kattamaan edes asunnon vuokraa. Opintotuen riittämättömyys ja siitä johtuva työssäkäynti on siis selkeä epäkohta, joka aiheuttaa opintojen pitkittymistä ja jopa opintojen keskeytymistä, jotka voidaan nähdä yhteiskunnan kannalta koulutusresurssien hukkakäyttönä. (Hiltunen & Koskinen 2002, 2.)

Opiskelijoiden asema työmarkkinoilla on herättänyt muutaman viime vuoden aikana erityisen vilkasta keskustelua. Väestön ikääntymisestä johtuva työllisyysasteen nostamistavoite on vienyt katseet työvoimareserveihin, joista yksi keskeisimpiä on opiskelevat nuoret. Työllisyysasteen nostamiseksi nuoret halutaan mahdollisimman nopeasti jatko-opintoputkeen peruskoulun ja lukion jälkeen. Lisäksi tavoitteena on opiskeluaikojen lyhentäminen. Huoli opintojen kestosta on johtanut pohdintoihin pitäisikö opintotukijärjestelmää muuttaa, jotta opinnot voitaisiin suorittaa nopeammassa tahdissa toimeentulon takaavan opintotuen ja/tai houkuttelevamman opintolainan turvin. (Hämäläinen 2004a, 39.) Opintotuen lisäystä perustellaan väitteillä ansiotyön opintoja hidastavasta vaikutuksesta. Opintotukikuukausia on 55. Siinä ajassa pitäisi suorittaa tutkinto ja saada samalla työkokemusta. Tällainen yhtälö ei hevin toteudu ja usein työnteko sivuuttaa opiskelun. Toimeentulon ohella opiskelijoiden työssäkäynnin taustalla on usein myös tarve hankkia työkokemusta. Toisaalta opiskelun aikainen työssäkäynti voi siis tukea opiskelua ja parantaa työelämävalmiuksia. (Hiltunen & Koskinen 2002, 2; Jokela 2003; Kurri 2003, 11, 28.)

Opintotuen kannustavuus

Opintotuella on sekä sosiaalipoliittisia että koulutuspoliittisia tavoitteita. Opintotuki edistää osaltaan kansallista hyvinvointia tasa-arvoistamalla ja edistämällä yksilön ja eri väestöryhmien kouluttautumisedellytyksiä. Kurri (2003, 9) toteaa opintotuen ja opin-

tosiaalisten palveluiden olevan tärkeä osa koulutuksellisen tasa-arvon edistämispoliittikkaa. Toimeentulon turvaaminen koulutuksen ajalle yhteiskunnan varoin mahdollistaa kaikille tasa-arvoiset opiskelumahdollisuudet. Näin ajateltuna opintotuki on sekä koko yhteiskunnan hyvinvoinnin että yksilön kannalta investointi, ei pelkkä menoerä. Yhteiskunnallisesti opintotukijärjestelmän tarkoituksena on edistää koulutukseen hakeutumista ja laajemmin kansallisen sivistystason ja osaamisen jatkuvaa nostamista. Lisäksi opintotuen tarkoituksena on opiskeluaikaisen toimeentulon turvaaminen ja sitä kautta opiskelun tehostaminen niin, että tutkinnot suoritettaisiin määräajassa. (Hiltunen & Koskinen 2002, 2-3.)

Opintotukea on sen riittämättömyyden ohella kritisoitu siitä, että järjestelmä ei sisällä riittäviä kannustimia nopeaan valmistumiseen, vaikka opintotuen saannin edellytyksenä on opinnoissa edistyminen ja opintotukeen oikeuttava enimmäisaika on rajattu. Kun aikaisemmin on puhuttu koulutuksellisen tasa-arvon edistämisestä, nykyään puhutaan opintotuen kannustavuudesta. Kriittinen kohta ei ole enää se, onko vähävaraisten kotien lapsilla mahdollisuus lukion kautta korkeakouluopintoihin vaan se, onko opintotuki jatko-opintoihin kannustava tekijä ja tasoltaan riittävä verrattuna vaihtoehtoina oleviin toimeentulojärjestelmiin. Moni opiskelijoista vaikuttaa olevan sillä kannalla, että opintotuen saantiehtoja voidaan kiristää esimerkiksi korottamalla opintosuoritusvaateita tai vähentämällä tukikuukausia, kunhan toimeentulo on riittävä - vähintään sama kuin työttömän perusturva. (Jokela 2003; Kurri 2003, 11, 28.)

4. ANALYYSI JA TUTKIMUSTULOKSET

4.1 Perhemuoto ja asuminen

Perhemuotokysymyksellä selvitettiin kuinka moni vastaajista oli yksin asuva, puolison, puolison ja lapsen/lasten, ainoastaan lapsen/lasten kanssa asuva tai vanhempien luona asuva. Lähes puolet vastaajista asui yksin omassa taloudessa ja noin kolmasosa kaksin puolisonsa kanssa. 10,2 prosenttia asui puolison ja lapsen/lasten kanssa. Yksin lapsen tai lasten kanssa asuvia oli 2,2 prosenttia. Vastaajista 14,1 prosentilla oli lapsia. Luku on 5 prosenttia korkeampi kuin vuoden 2006 opiskelijatutkimuksen (Viuhko 2006a, 22). Perheellisillä opiskelijoilla oli myös enemmän lapsia kuin mitä valtakunnallisella tasolla. Vuoden 2006 opiskelijatutkimuksen mukaan perheellisistä opiskelijoista 19 prosentilla oli kolme lasta tai enemmän, kun taas kyselyymme vastanneilla perheellisillä 28 prosentilla oli kolme lasta tai enemmän.

Yli puolet (57,1 %) vastaajista asui vuokralla muuten kuin opiskelija-asunnossa (yksin tai muiden kanssa). Omistusasunnossa (omassa, puolison, sukulaisen tai vanhemman omistamassa) asui 16 prosenttia vastaajista. Torniossa opiskelevista vain 5 prosenttia asui omistusasunnossa. Vuokralla opiskelija-asunnossa (ei soluasunnossa) kaikista vastaajista asui 14 prosenttia. Yksi neljästä Torinossa opiskelevasta oli vastannut asuvansa opiskelijasoluasunnossa. Rovaniemellä sama asumismuoto oli 12 prosentilla ja Kemissä vain parilla prosentilla. Vastaajista vanhempien tai sukulaisten luona asui 3 prosenttia. Kolme vastaajaa ilmoitti asuvansa asumisoikeus- tai osaomistusasunnossa, kun taas kolmella vastaajalla ei ollut lainkaan vakituista asuntoa.

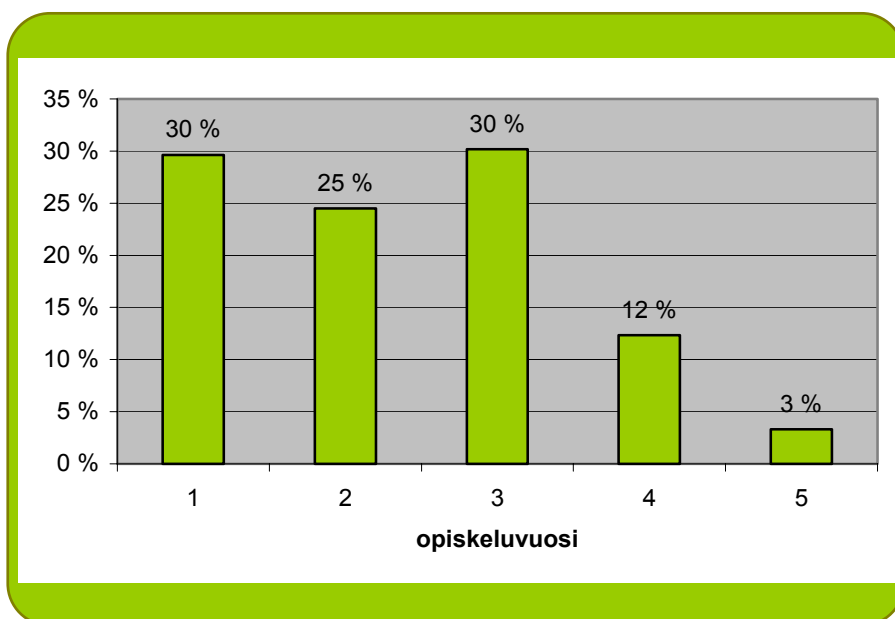
Petri Lempisen ja Anna Tiilikaisen (2001) tutkimuksesta käy ilmi perheellisten ja perheettömien opiskelijoiden kokemia eroja töissä käynnin ja toimeentulon suhteen. Opiskelun ja työssäkäynnin yhteensovittaminen on vaikeinta opiskelijoille, joilla on lapsia. Perheellisten opiskelijoiden tulot (ja myös menot) olivat suuremmat kuin muilla opiskelijoilla, mediaanitulo oli lähes kaksinkertainen perheettömiin opiskelijoihin verrattuna, mikä kertonee perheellisten opiskelijoiden suuremmasta työssä käynnistä. (Lempinen & Tiilikainen 2001.) Taru Berndtsonin vuonna 2004 tekemän Opiskelijatutkimuksen mukaan perhemuoto ei ollut suoraan selittävä tekijänä sille, kokiko opiskelija toimeentulonsa helpoksi tai vaikeaksi. Lapsiperheet kokivat kuitenkin toimeentulonsa muita use-

ammin vaikeaksi. Vuoden 2006 Opiskelijatutkimuksessa yli puolet yksinhuoltajista ilmoitti taloudellisen tilanteensa olevan huono (Viuhko 2006a, 44). Myös meidän kyselyyn vastanneista yksinhuoltajista reilusti puolet ilmoitti talouden tilanteensa olevan huono ja peräti 80 prosentilla oli mielestään toimeentulovaikeuksia. Muissa perhemuodoissa asuvista opiskelijoista toimeentulovaikeuksia koki noin 55 prosenttia. Asumistilanteeseensa yksinhuoltajat ja perheelliset olivat kuitenkin paljon tyytyväisempiä kuin yksin asuvat.

4.2 Opiskelu

Ennen ammattikorkeakouluopintoja noin kaksi kolmasosaa vastaajista oli suorittanut ylioppilastutkinnon ja yksi kolmasosa ammatillisen perustutkinnon. Vuosikursseittain vastaajat jakautuvat tasaisesti ensimmäisen, toisen ja kolmannen opiskeluvuoden kesken (kuvio 3). Vain 15 prosenttia ilmoitti opiskelevansa neljättä tai viidettä vuotta. Kun kysyimme ”miten opiskelet mielestäsi”, 89 prosenttia vastasi pääsääntöisesti ja 7 prosenttia sivutoimisesti. 4 prosenttia oli vastannut jotenkin muuten. Kysyimme tarkennusta tähän, ja yleisin vastaus oli ”työn ohessa”. 27-vuotias miesopiskelija Rovaniemeltä vastasi näin:

En koe olevani "henkisesti" opiskelija, opiskelen ainoastaan tulevaa työtäni varten.

Kuvio 3. Vastaajien jakautuma opiskeluvuoden mukaan (%)

Kyselyssä tiedustelimme opintojen sujuvuutta. Kaksi kolmesta vastaajasta ilmoitti valmistuvansa määräajassa. Kolme neljäsosaa opiskelijoista vastasi opintojen edenneen omien tavoitteiden mukaisesti ja noin yksi neljästä ilmoitti opintojen edenneen tavoitteita hitaammin. Vain yhdellä prosentilla vastaajista opinnot olivat edenneet tavoitteita nopeammin. Opintojen pitkittymisen syyksi nousi kolme pääteemaa: puutteet opetuksessa ja opinto-ohjauksessa, heikko opiskelumotivaatio ja toimeentulovaikeudet. Opiskelumotivaatio oli kyselymme mukaan korkein Torniossa. 46 prosenttia Torniossa opiskelevista vastasivat opiskelumotivaation olevan erittäin hyvä tai hyvä, Kemissä 40 prosenttia ja Rovaniemellä 35 prosenttia.

4.3 Toimeentulo ja talous

Tässä osioissa tarkastelemme vastaajien tuloja ja menoja sekä rahojen riittävyyteen, työssäkäyntiin ja opintotukeen liittyviä asioita. Kyselylomakkeen huonon suunnittelun vuoksi emme saaneet niin tarkkaa tietoa tuloista ja kuluista kuin olisimme toivoneet.

Korkeakouluopiskelijoiden toimeentuloa tutkittiin ensimmäistä kertaa jo ennen Suomen itsenäistymistä. Vuonna 1917 julkaistiin Helsingin yliopiston ylioppilaskunnan tutkimus opiskelijoiden taloudellisista oloista ja vuonna 1939 ylioppilaiden taloudellisia oloja selvitettiin sosiaaliministeriön tekemässä tutkimuksessa. Korkeakouluopiskelijoiden taloudellista tilannetta on alettu selvittää säännöllisesti 1960-luvulta lähtien. (Purhonen 1995, 3.) Viime vuosikymmenten aikana opiskelijoiden asiat ovat herättäneet yhteiskunnallisesti laajaa kiinnostusta ja aihetta on tutkittu monien eri tahojen (mm. oppilaitosten, opiskelijajärjestöjen, opetusministeriön) toimesta ja monesta eri näkökulmasta. Kaikki opiskelijoita koskevat tutkimukset ovat antaneet samansuuntaisia tuloksia opiskelijan toimeentuloon liittyvissä kysymyksissä. Nuorisobarometri, joka tehtiin ensimmäistä kertaa 1997, on yksi tapa jolla on mitattu nuorten tyytyväisyyttä taloudelliseen tilanteeseensa. Nuorten tyytyväisyys taloudelliseen tilanteeseensa kasvoi vuosituhannen vaihteeseen, mutta sen jälkeen tyytyväisyys on käänntynyt lievään laskuun. Sama vuoden 2000 paikkeille sijoittuva muutos näkyy Nuorisobarometrin tuloksissa myös asennepuolella pessimismin hienoisena lisääntymisenä. (Myllyniemi 2007, 105-106.)

Tutkimusten valossa opintojen rahoitusmalli on muuttunut kaiken kaikkiaan radikaalisti. Suuret ikäluokat ottivat opintolainoja, ja erittäin harvat opiskelijat olivat säännöllisesti

töissä. Nykyiset opiskelijat puolestaan rahoittavat opiskelunsa opintorahoilla ja työnteolla, ja lainaa ottaa enää vähemmistö. 2000-luvulla tehtyjen opiskelijatutkimusten perusteella korkeakouluopiskelijoiden taloudellinen tilanne näyttäisi olevan keskimäärin parempi kuin mitä 90-luvun opiskelijatutkimuksista (Raivola & Vehviläinen & Zechner 2000) on käynyt ilmi. Taloudellinen nousukausi ja työpaikkojen helpompi saanti näkyy opiskelijoiden tilanteessa. Opiskelijatutkimuksista välittynyt kuva opintotuen ja opiskelijoiden toimeentulon epäkohdista ei välttämättä tarkoita opiskelijoiden tyytymättömyyttä elinoloihinsa. Opiskelijoiden subjektiivinen käsitys toimeentulon riittävästä tasosta on eri väestöryhmistä matalin. Monet opiskelijat kokevat askeettisen elämäntavan kuuluvan opiskelijakulttuuriin. 2000-luvullakin opiskelijataloutta määrittelevät usein pienet tulot, joihin menot on suhteutettava. (Lempinen & Tiilikainen 2001; Berndtson 2004; Viuhko 2006a.)

Kun vertaamme kyselyymme vastanneiden opiskelijoiden tilannearvioita eri elämän alueistaan (taulukko 9), huomaamme kuinka paljon vähemmän tyytyväisiä he olivat taloudelliseen tilanteeseen verrattuna muihin elämän alueisiin. Puolet kyselyymme vastanneista piti taloudellista tilannettaan huonona tai erittäin huonona. 15 prosenttia piti taloudellista tilannettaan hyvänä ja vain kahdella prosentilla on mielestään erittäin hyvä taloudellinen tilanne.

Taulukko 9. Opiskelijoiden tilannearvio (%).

tilannearvio					
	erittäin huono	huono	kohtalainen	hyvä	erittäin hyvä
asuminen	1	3	21	43	32
taloudellinen tilanne	16	34	33	15	2
opiskelumotivaatio	6	19	35	32	8
työssä jaksaminen	3	13	40	35	11

Opiskelijoiden kokemusta taloudellisesta tilanteestaan kysyttiin myös vuoden 2006 opiskelijatutkimuksessa. (Viuhko 2006a, 44-45). Valtakunnallisesti muut korkeakouluopiskelijat pitävät taloudellista tilannettaan parempana kuin Lapissa asuvat korkeakouluopiskelijat. Opiskelijatutkimuksessa 2006 jopa 30 prosenttia piti taloudellista tilannettaan hyvänä (seitsemän prosenttia erittäin hyvänä) ja 38 prosenttia kohtalaisena. Vain 9 prosenttia piti sitä erittäin huonona. Kemin, Tornion ja Rovaniemen välillä ei ollut juuri eroja tämän asian suhteen. Eurostudent 2005 tutkimuksen mukaan Suomi on osallistujamaiden kärjessä, kun kyse on opiskelijoiden tyytyväisyydestä taloudelliseen tilanteeseen.

seensa, mutta olihan Suomen opintotukikin suurimmasta päästä. Suomalaisopiskelijoiden erot taloudellisessa tyytyväisyydessä verrattuna muiden maiden opiskelijoihin eivät kuitenkaan ole montaa prosenttia. Syy lienee se, että eri maiden opiskelijoiden kokonaistulot ovat aika kohtalaisia maiden elintasoon nähden. Itävallassa ja Latviassa tyytymättömyys oli korkeampi kuin tyytyväisyys. Itävallassa opintotuki on kuitenkin Suomen luokkaa, ja opiskelijoiden keskimääräinen kuukausitulo (kuvio 5) on monta sataa euroa suurempi kuin Suomessa. (Eurostudent 2005, 86-87, 116.)

Tulot

Kyselyymme vastanneiden ammattikorkeakouluopiskelijoiden kuukausittaisten nettotulojen mediaani oli 600 euroa. Keskiarvo oli noin 700 euroa. Mediaania on hyvä käyttää, jos vastauksissa esiintyy hyvin runsaasti vaihtelua. Muutamat erittäin suuret arvot voivat nostaa keskiarvoa huomattavasti. Kyselyymme vastanneilla oli kuukausituloja nolasta muutamaan tuhanteen euroon. Suurin arvo oli 5000 euroa, joten se ei nosta keskiarvoa paljon (vrt. Opiskelijatutkimus 2006:n (Viuhko 2006a, 35) jossa suurin arvo oli 35 000 euroa). Mediaani on vain suuntaa antava arvo, mutta käytämme sitä opinnäytetyössämme, jotta on helpompi tehdä vertailua muihin tutkimuksiin, joissa mediaania käytetään.

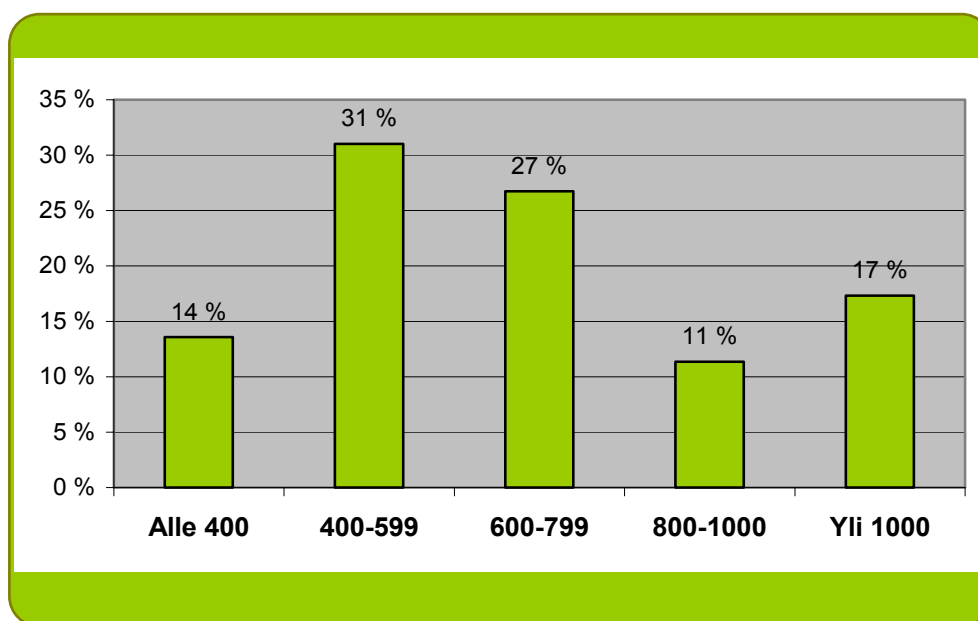
Vuoden 2000 Opiskelijatutkimuksen mukaan korkeakouluopiskelijoiden mediaanitulo oli noin 640 euroa kuukaudessa ja vuoden 2003 Opiskelijatutkimuksen mukaan 680 euroa kuukaudessa (Berndtson 2004, 32). Viimeisimmässä, vuoden 2006 opiskelijatutkimuksessa mediaanitulo oli 733 euroa kuukaudessa. Yliopistot ovat osallistuneet kaikkiin edellä mainittuihin Opiskelijatutkimuksiin ja perinteisesti yliopisto-opiskelijoilla on ollut enemmän tuloja käytettävissä kuukautta kohden. Esimerkiksi Opiskelijatutkimuksessa 2006 yliopisto-opiskelijoilla nettotulojen mediaani oli 770 euroa ja ammattikorkeakouluopiskelijoilla 700 euroa. (Viuhko 2006a, 35-36.)

Vastaajien tulojen keskiarvoa vertaillen opiskelupaikkakunnittain, Rovaniemen opiskelijoilla oli käytettävissä keskimäärin (keskiarvo) 744 euroa kuukaudessa, kemiläisillä oli 707 euroa ja torniolaisilla 620 euroa kuukaudessa. Hanna Erolan (2004, 77) tutkimuksen mukaan Pohjois-Suomessa opiskelevat ovat vähemmän tyytyväisiä taloudelliseen tilanteeseensa kuin opiskelijat muualla Suomessa. Sama tutkimus toteaa Lapin läänin opiskelijoiden työllisyysasteen olevan yli 10 prosenttia alhaisempi kuin muissa lääneissä. Sama tyytymättömyys kävi selvästi ilmi meidän omassa kyselyssämme (tau-

lukko 9). Vain Itä-Suomella on yhtä matala työllisyysaste kuin Lapilla. Tilastokeskuksen (2007a) tilastot osoittavat, että tämä ei ole vain mikään opiskelija-ilmiö, vaan sama 10 prosentin ero löytyy, jos verrataan Lapin kaikkia työikäisiä valtakunnalliseen tasoon. Muissa osissa Suomea sekä opiskelijoilla että muilla työikäisillä on paremmat mahdollisuudet päästä töihin. Elinkustannukset huomioon ottaen, Tilastokeskuksen tilastot (2008) paljastavat kuitenkin, että Lapissa asuminen on halvempaa kuin muissa opiskelijakaupungeissa. Mietteitä opiskelijan tuloista:

Ihmettelen suuresti omaa ja muiden opiskelumotivaation näinkin suurta määrää näillä tuloilla. (48v kuvataiteilijaopiskelija, Tornio.)

Opiskelijan tuloja tulisi lisätä, sillä jo 100e lisää kuukaudessa auttaisi huomattavasti! (21v kuntoutuksen ohjaaja –opiskelija, Rovaniemi.)

Kuvio 4. Opiskelijoiden kuukausitulot luokiteltuna (%).

Suomessa ei virallisesti käytetty käsitettä ”köyhyysraja”, vaan sen sijaan puhutaan pienituloisista. Pienituloinen on henkilö tai talous, jolla on käytettävissä noin 1000 euroa kuukautta kohti. Vuonna 2006 heitä löytyi Suomesta liki puoli miljoonaa. (Tilastokeskus 2007b.) Kyselyymme vastanneista 83 prosenttia ilmoitti kuukausitulonsa alittavan tuon tuhannen euron rajan (kuvio 4). Köyhyyttä koskevissa tutkimuksissa lähdetään yleensä siitä, että köyhyys on ei-vapaaehtoista, mutta koska opiskeleminen periaatteessa on vapaaehtoista, köyhyys sopii tähän ajattelutapaan huonosti. Tämä on pieni dilemma ja osasy siihen, ettei opiskelijoita lasketa mukaan pienituloisten tilastoissa (Hämäläinen

2004b, 47-49). Pyysimme opiskelijoita ottamaan kantaa väitteeseen, että opiskelija elää niin sanotun köyhyysrajan alapuolella. 93 prosenttia vastaajista yhtyi tähän väitteeseen. Tässä erään vastaajan idea mitä asialle voisi tehdä:

Opiskelijat elävät köyhyysrajan alapuolella. rahat eivät riitä elämiseen. päättäjät saisivat itse muutaman kuukauden elää opintotuella ja lisällä katsotaan sitten miten suu pannaan. (22v sairaanhoitajaopiskelija, Kemi.)

Pyysimme vastaajia ilmoittamaan valmiiksi tehdyn ryhmittelyn mukaisesti arvion siitä, mitä tuloja heillä on kuukausittain käytössään. 85 prosenttia vastaajista kuului opintotuen piiriin, mutta vain hieman yli neljäsosalla (29 %) vastaajista oli vastaushetkellä käytössään opintolainaa. Alle puolella vastaajista oli käytössään palkkatuloja (43 %) tai säästöjä (38 %). Vanhemmilta tai sukulaisilta sai taloudellista avustusta 54 prosenttia vastaajista, mutta sen suuruus oli melkein kaikilla alle 100 euroa kuukautta kohti. Saman verran vastaajista sai epäsuoraa taloudellista tukea, kuten ruokaa ja vaatteita. Vastausten perusteella opiskelijat pitivät epäsuoraa taloudellista tukea tärkeänä osana tuloja. Peräti puolet epäsuoraa taloudellista tukea saavista ilmoitti sen olevan tärkeä tai oleellinen osa toimeentulon kannalta. Puolison taloudellista tukea nautti 32 prosenttia vastaajista. Vain muutaman vastaajan käytössä oli sijoitustuottoja ja vielä harvemmalla toimeentulotukea. Muita tulonlähteitä oli noin kymmenellä prosentilla vastaajista.

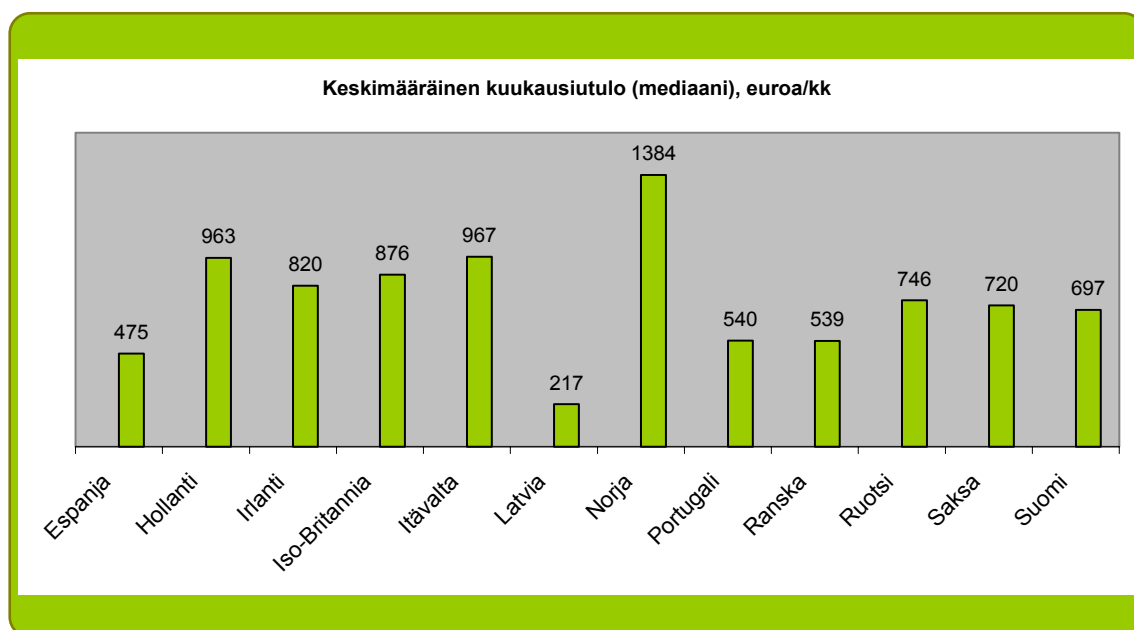
Kyselyssä emme pyytäneet vastaajia ilmoittamaan erikseen opintorahan ja asumislisän määriä, vaan kysyimme vain tuen yhteissummaa. Avoimissa kommentteissa nousi esiin tyytymättömyys puolison tulojen vaikutuksesta opintoetuuksiin. Puolison tulot vaikuttavat opintuen asumislisän saamiseen. Monet vastaajista kokivat vääräksi, että puoliso joutuu käytännössä maksamaan yksin asumiskustannukset:

Puolison tuloja ei saisi ottaa huomioon mm. myönnettäessä asumistukea. On tyhmää, että puolison tulot vaikuttavat, itse en saa asumistukea ollenkaan ja opintoraha, mitä käteen jää on 213€. Pelkästään asunnostani maksan jo n.300€/kk. Eli todellakin elän köyhyysrajan alapuolella. Eikä minun mielestäni voi velvoittaa, että puoliso maksaisi kaikki minun menot. Tottakai hän avustaa, mutta en halua elää hänen kustannuksellaan. (22v fysioterapeuttiopiskelija, Rovaniemi.)

Myös perheelliset opiskelijat kokivat nykyisen opintotukijärjestelmän kohtelevan heitä väärin:

Olemme mieheni kanssa väliinputoajia: koska minulla on lapsi, en saa asumislisää. Ja mieheni tulot ovat juuri niin korkeat, ettemme saa yleistä asumistukea. Tulomme ovat n.1300 e/kk - siitä 550e vuokraan lohkaisee kamalan paljon. Itse saan 330e mukaan laskettuna lapsilisä ja kaikki menee ruokaan. Mielestäni perheellisten opiskelijoiden toimeentuloon pitäisi kiinnittää huomiota. Kotihoidontuki on suurempi kuin opintotuki. Opiskelu ei kannata. (23v sairaanhoitajaopiskelija, Tornio.)

Olemme aiemmin vertailleet pohjoismaiden ja eri EU-maiden välisiä eroja opintotuen suuruudessa (taulukko 8 sivulla 22 & kuvio 2 sivulla 24). Seuraavasta kuviosta (kuvio 5) näkyy kuukauden nettotulojen suuruudet maittain.

Kuvio 5. Eri maiden opiskelijoiden keskimääräinen kuukausitulo (mediaani), euroa/kk vuonna 2005 (Eurostudent 2005, 86; Løwe & Sæther 2007, 63; Tria 2005, 3).

Pelkät tulojen suuruudet eivät kerro vielä mitään niiden riittävyydestä. Jotta voidaan päätellä opiskelijoiden tulojen riittävyyttä, on otettava huomioon mistä tulot koostuvat sekä huomioitava asumiskustannukset ja elintaso (katso Menot –luku). Maissa kuten Saksa, Ranska, Itävalta ja Latvia, vanhempien tuki vastaa 30-50 prosenttia opiskelijoiden kuukausituloista. Portugalissa vanhempien antama tuki vastaa jopa 70 prosenttia tuloista. Pohjoismaissa tämä tuki on kymmenen prosenttia tai alle. Tutkimusten mukaan Suomessa, Norjassa ja Irlannissa yli puolet opiskelijan kuukausituloista tulee palkkatyöstä. Iso-Britanniassa opiskelijat saavat selvästi isomman opintotuen (kuvio 2 sivulla 24) ja palkkatulot ovat vain 17 prosenttia kokonaistuloista. Eurostudent tutkimuksessa tulee kuitenkin esiin, että Iso-Britanniassa opiskelijat käyvät opiskelun ohessa yhtä

usein töissä kuin Suomalaiset. (Eurostudent 2005, 90, 126; Viuhko 2006a. 40; Løwe & Sæther 2007, 63.)

Työssäkäynti

Aikaisempien tutkimustulosten perusteella arvioituna opiskelijan toimeentulo on vahvasti sidoksissa ansiotyössäkäyntiin. Vuosikymmenestä ja opintotukijärjestelmästä riippumatta, tutkimuksissa ja selvityksissä on havaittu työssäkäynnin tärkeimmäksi motiiviksi toimeentulon turvaaminen. 1980- ja erityisesti 1990-luvulla myös työmarkkinoiden rakenteelliset muutokset kohti työsuhteiden epätyypillistymistä ovat toimineet, muun muassa Blomsterin (2000) mukaan, edellytyksenä opiskelijoiden työssäkäynnin yleistymiselle. Välttämättömän toimeentulon turvaamisen ohella tärkeitä motiiveja opiskelijoiden työssäkäynnille ovat elintason parantaminen sekä työkokemuksen hankkiminen ja kontaktien luominen. Työkokemuksen hankkimista pidetään välttämättömänä valmistumisen jälkeisen työsaannin kannalta, ja usein myös työnantajat odottavat vasta valmistuneillakin olevan oman alansa työkokemusta. (Viuhko 2006a, 62.)

Opiskelijoiden työssäkäynti on myös lisääntynyt vuosien varrella. Tilastokeskuksen tilastot (Myrskylä 2006) kertovat, että vuonna 1996 31 prosenttia ammattikorkeakouluopiskelijoista kävivät töissä opiskelun ohessa. Vuonna 2003 työssäkäyvä joukko oli kasvanut 53:een prosenttiin. Vuoden 2004 opiskelijatutkimuksesta selvisi (Berndtson 2004, 37), että 71 prosenttia korkeakouluopiskelijoista teki töitä lomien aikana lukukaudella 2003/2004. Meidän kyselyymme vastanneista 77 prosenttia ilmoitti käyneensä töissä kuluneen opiskeluvuoden aikana ja vastaushetkellä 43 prosentilla oli työ opiskelun ohella. Euroopan muissa maissa noin 50 – 70 prosenttia opiskelijoista tekevät töitä opiskelun ohessa. Poikkeuksina ja ääripäinä Hollanti ja Portugali, joissa työllisyysaste ovat 91 ja 20 prosenttia. (Eurostudent 2005, 126.)

Jos tarkastellaan kyselyymme vastanneiden työssäkäyntiä opiskelupaikkakunnittain, (taulukko 10) huomaamme jonkin verran eroja. Rovaniemeläiset ovat käyneet aktiivisemmin töissä (83 %) ja tämä myös näkyi heidän keskimääräisessä kuukausitulossa (katso tulot –luku) joka oli paikkakunnista suurin. Torniolaiset olivat käyneet vähiten töissä ja heidän keskimääräinen kuukausitulo olikin paikkakunnista pienin - Rovaniemeläisiä yli 100 euroa pienempi.

Taulukko 10. Oletko käynyt töissä viimeksi kuluneen vuoden aikana (%):

	En ole ollut töissä kuluneen vuoden aikana		Olen ollut töissä kuluneen vuoden aikana
	en ole hakenut töitä	olen hakenut töitä	
Kemi	8,8	15,3	75,9
Rovaniemi	7	10,5	82,5
Tornio	13,8	24,1	62,1

Noin 80 prosenttia vastaajista, jotka tekivät töitä opiskelun ohessa, ilmoittivat tekevänsä töitä toimeentulonsa turvaamisen vuoksi. Halu parantaa elintasoaan oli yhtä tärkeä syy olla töissä. Noin 70 prosenttia vastasi myös, että työssäkäynti liittyy vahvasti haluun välttää opintolainan nostamista. Puolet työssäkävijöistä oli sitä mieltä, että opiskelun oheisella työn teolla on paljon merkitystä työkokemuksen ja tulevaisuuden työnhaun kannalta. 20 prosenttia ilmoitti tekevänsä töitä, koska opiskelulta jää hyvin aikaa työnteolle ja 15 prosenttia oli töissä huonon opiskelumotivaation takia. Tässä eräs opiskelija jakaa kokemuksensa ja ajatuksensa opiskelusta ja työnteosta:

Itsellä on enemmän kokemusta opiskelusta ja viikottaisesta töissä käymisestä. Se on todella rankkaa, mutta silloin tulee toimeen hyvin, eikä tarvitse niin tarkoin laskea mihin jokaisen pennin pistää. Mielestäni ei kuitenkaan ole aivan oikein, että opiskelijan täytyy kaikki mahdollinen vapaa-aika tehdä töitä, jottei tarvitsisi elää köyhyysrajalla tai ottaa lainaa ruuan ostoon. Opiskelijat ovat ainut väestöryhmä, joka velvoitetaan nostamaan lainaa ruokaa varten! Myöskin tulorajojen asettamiset saavat päässä kiehumään! Jos ihminen on saanut hankittua työpaikan ja on valmis tekemään töitä, ja kaiken kukkuraksi opiskelut etenevät suunnitelmien mukaisesti, niin miksi opiskelijaa rangaistaan tällaisesta ahkeruudesta?! Asia olisi tietenkin toinen, jos opiskeluaika töiden takia pidentyisi... Tällä hetkellä tilanteeni on kuitenkin muuttunut ja olen saanut pikkuhiljaa huomata omakohtaisesti sen, mitä on tulla toimeen pelkällä opintotuella. Raha jonka tukien muodossa saa, on niin pieni, että ellei säästöjä ole, täytyy opiskelijan elää velaksi, jotta saisi ruuan pöytään tai sitten täytyy tinkiä kaikesta mahdollisesta. Kyllä asialle täytyisi tehdä jotain! (21v sosionomiopiskelija, Kemi.)

Noin 45 prosenttia kyselymme vastaajista, joiden opinnot olivat edenneet tavoitteita hitaammin (joka neljäs opiskelija), ilmoitti toimeentulovaikeuksilla olleen jonkin verran tai paljon vaikutusta opintojen etenemiseen. Vastaajista 36 prosentin mukaan, työssäkäynti vaikutti jonkin verran tai paljon opintojen pitkittymiseen, kun taas yli puolet vastaajista oli kuitenkin sitä mieltä, että työssäkäynnillä ei ollut lainkaan vaikutusta opintojen viivästymiseen. 18 prosenttia vastaajista ilmoitti, että työnteko on itse asiassa edesauttanut opiskelujen etenemistä. Opiskelijatutkimuksessa 2006 (Viuhko 2006a, 29)

nousivat esille samat syyt opintojen pitkittymisen. Niistä, joiden mielestä opinnot olivat edenneet omia tavoitteita hitaammin, vajaa puolet (43 %) ilmoitti yhdeksi syyksi työn-
teon. Viuhkon (2006a) tutkimuksessa havaittiin, että mitä enemmän edellisen viikon aikana on tehty töitä, sitä useammin opinnot ovat edenneet omia tavoitteita hitaammin. Myös meidän kyselyymme vastaajien keskuudessa oli havaintoja opintojen oheisen työnteon haitoista sekä opiskeluun että muihinkin elämänalueisiin:

*Monet opiskelijat käyvät opintojen ohessa töissä, ja vaikka työ ei suora-
naisesti vaikuttaisikaan opintojen etenemiseen, liialla työllä, kiireellä ja
hermoilulla on varmasti vaikutusta muuhun elämään, mm. vapaa-aikaan,
kaveri/seurustelusuhteisiin. Opiskelijat pakotetaan raatamaan itsensä lop-
puun tai kääntymään suosiolla sosiaaliluukun puoleen. Ei hyvä! (22v so-
sionomi, Kemi.)*

*Opiskelukin käy työstä. Yötyöt vaikuttavat oleellisesti jaksamiseen, mutta
ei ole varaa pitää viikonloppuvapaita. Vaikuttaa myös opintojen aikatau-
luun. Opiskeluaika venyy. (21v insinööriopiskelija, Rovaniemi.)*

*Jotakin muutosta täytyy tähän systeemiin tulla, sillä töiden ja opiskelun
yhteensovittaminen on aivan katastroaffista. (32v sosionomiopiskelija,
Kemi.)*

Menot

Kyselymme vastaajien kuukausittaisten menojen mediaani oli sama kuin tulojen, 600 euroa. Keskiarvo oli 690 euroa. Opiskelijatutkimuksessa 2006 (Viuhko 2006a, 41) kuukausittaisten menojen mediaani oli 688 euroa. Tutkimuksemme viittaa siis siihen, että sekä tulot että menot ovat pienemmät Kemissä, Torniossa ja Rovaniemellä verrattuna valtakunnalliseen tasoon. Noin 65 prosentilla vastaajista on suuremmat asumismenot kuin asumislisän vuokratto, 252 euroa. Moni vastaaja oli avoimissa kommentissa tuonut esiin epäkohdan opintotuen riittämättömyydestä asumiskustannuksiin verrattuna:

*Lisää opintotukea!!!!!!!!!!!!!! Nykyisellä tuella ei pärjää mitenkään (esim.
minullakin vuokran maksun jälkeen n. 70 euroa rahaa loppukuukaudeksi).
Jos kerran elinkustannukset nousevat, niin miksi opintotuki pysyy ennal-
laan? Ja opiskelijat yleisen asumistuen piiriin! Ehdottomasti. Minun mie-
lestäni nykyinen järjestelmä ei kannusta kouluttautumaan ja se myös ajaa
ihmiset (varsinkin) nuoret loppuunpalamisen ja liiallisen stressin partaäl-
le. Ei hyvä, kovistelkaa "armaita" päättäjiämme! (20v fysioterapeuttiopis-
kelija, Kemi.)*

Opiskelijatutkimuksessa 2006 (Viuhko 2006a, 47) asumiskustannuksiin meni noin 40 prosenttia vastaajien tuloista. Jos tarkastelemme asiaa laajemmin ja vertailemme tulosta

muihin Euroopan maihin, myös Ranskassa ja Virossa melkein puolet kuukausibudjetista menee asumiskustannusten maksamiseen. Muissa osallistujamaissa vuokran osuus on 20-30 prosenttia. Monessa näissä maissa on kuitenkin suhteellisen suuret lukukausimaksut. Esimerkiksi Portugalissa ja Hollannissa lukukausimaksu on melkein 15 prosenttia kuukauden budjetista. (Eurostudent 2005, 112.) Ruotsalaisen opiskelijatutkimuksen mukaan (Tria 2005, 3) mukaan, 49 prosenttia opiskelijan tuloista menee vuokran maksamiseen. Norjassa opiskelijoilla menee yhtä suuri osuus tuloistaan vuokraan kuin Suomessa (Løwe & Sæther 2007, 36). Euroopan korkeimmat kuukausitulot (kuvio 5 sivulla 35) viittaavat siis myös korkeimpiin asumis- ja elinkustannuksiin. Koska eläminen ei kuitenkaan ole Norjassa tuplaten kalliimpaa kuin Suomessa, norjalaisten opiskelijoiden voisi olettaa kaksinkertaisella kuukausitulolla elävän hiukan leveämmin kuin suomalaisten.

Taloudenhallinta

Kun kysyimme oliko opiskelijoilla mielestään toimeentulovaikeuksia, 59 prosenttia vastasi myöntävästi. Suurin syy vaikeuksiin oli opiskelijoiden mukaan se, että tulot olivat liian pienet välttämättömiin menoihin nähden (taulukko 11). Aikaisemmin totesimme, että tutkimuksemme mukaan vastaajien menot ovat yhtä suuret kuin kuukausitulot, joten ei ole yhtään ihmeellistä, jos he ovat tyytymättömiä taloudelliseen tilanteeseensa. Myös vastaajien avoimista kommentteista huokuu kokemukset tulojen riittämättömydestä:

Rahat ei riitä mihinkään ylimääräiseen menoon kuten vaatteisiin tms. (22v terveydenhoitajaopiskelija, Rovaniemi.)

Raha aiheuttaa niin paljon stressiä, että välillä tuntuu ettei jaksaa. Varsinkin, kun ei haluaisi olla aina käsi ojossa vanhempien lompakolla. Olen onnekas siinä suhteessa, että olen saanut kotoa taloudellista tukea jonkin verran, mutta entä ne jotka eivät kotoaan saa mitään?! Olen myös tehnyt töitä opiskelujen ohella, mutta se on niin raskasta, että muu elämä ja mielentila siitä kärsii. Suututtaa tämä, millä tolalla opiskelijoiden asiat ovat. (22v sosionomiopiskelija, Kemi.)

Taulukko 11. Jos sinulla on toimeentulovaikeuksia, mistä katsot niiden johtuvan:

	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
	%			
Tuloni ovat liian pienet välttämättömiin menoihini nähden	1	4	28	67
Haluan käyttää rahaa pystyäkseni asumaan mieleisessäni asunnossa	12	25	43	21
Haluan käyttää rahaa myös itseeni (vapaa-aikaan, vaatteisiin, vihteeseen ym.)	7	13	45	35
Tuloni ovat epäsäännölliset	24	23	25	29
En jaksa/viitsi/osaa huolehtia tulojen ja menojen yhteen sovittamisesta	49	33	15	3
Harrastukseni suuret kustannukset	68	21	8	3
Menoni ovat olleet poikkeuksellisen suuret	43	34	18	5

Se, että opiskelijat eivät osaa tai välitä huolehtia raha-asioistaan, ei vastaajien mukaan pidä paikkaansa. 15 prosenttia on kuitenkin sitä mieltä, että heillä on osaksi siitä syystä johtuen taloudellisia ongelmia. Halu asua mieleisessä asunnossa ja käyttää rahaa itsensä toteuttamiseen ovat riittämättömien tulojen lisäksi suurimmat syyt, että opiskelijat kokevat toimeentulonsa vaikeaksi.

Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö julkaisi vuonna 2005 Elina Laaksosen tekemän tutkimuksen Yliopisto-opiskelijoiden psyykinen oireilu ja siihen yhteydessä olevat tekijät. Tutkimuksessa tarkastellaan suomalaisten yliopisto-opiskelijoiden psyykkistä oireilua ja siihen yhteydessä olevia tekijöitä. Tutkimuksen mukaan tärkeimmiksi psyykkistä oireilua selittäviksi tekijöiksi osoittautuivat sekä naisilla että miehillä toimeentulo vaikeudet ja myös sosiaalisen tuen puute. Käytettävissä olevien rahojen riittämättömyys oli selvästi yhteydessä runsaampaan oireiluun. (Laaksonen 2005.) Samansuuntaisia tuloksia taloudellisen tilanteen vaikutuksista opiskelijan stressitekijöihin on havainnut myös Hannele Liuska tutkimuksessaan Jaksako opiskelija? – Opiskelijan stressitekijät ja voimavarojen hankinta (1998). Liuskan (1998, 18-19) mukaan yksi opiskelijan keskeisimmistä huolenaiheista on toimeentuloon ja opintojen rahoittamiseen liittyvät kysymykset. Opiskelun rahoittamiseen liittyvät kysymykset ovat usein jopa syynä opintojen keskeyttämiseen. Kyselyymme vastanneista noin kolme prosenttia ilmoitti olleensa nykyisten opintojensa aikana poissa olevana taloudellisista syistä (kysyimme pelkkiä pois-saololukukausia, sillä emme huomanneet kysyä, oliko kukaan pinnannut koulusta työn teon takia!). Toimeentulovaikeuksien aiheuttamat huolet nousivat esiin myös terveydenhoitajaopiskelijalta Rovaniemeltä avoimessa kommentissa:

Suurella osalla opiskelijoista toimeentulo on heikkoa. Useiden on pakko käydä töissä ja se taas näkyy opinnoissa jaksamisessa.

4.4 Opintotuki ja opintolaina

Kysyimme vastaajilta saavatko he tällä hetkellä tai ovatko he aiemmin korkeakouluopintojen aikana saaneet opintotukea. Kysymyksessä ei tarkemmin määritelty, mistä opintotuen osasta on kyse. Heiltä, jotka eivät nostaneet opintotukea, pyydettiin selvitystä nostamattomuuteen. Ilmiselvistä syistä emme kysyneet tässä kyselyssä syitä opintotuen nostamiseen. Suurin osa vastaajista (86 %) sai kyselyhetkellä opintotukea. Vastaajista 9 prosenttia ei saanut opintotukea kyselyhetkellä, mutta oli saanut aiemmin ja 6 prosenttia vastaajista ei saanut, eikä ollut myöskään aikaisemmin saanut opintotukea.

Lähes puolet niistä vastaajista, jotka eivät saaneet opintotukea, eivät olleet oikeutettuja opintotukeen ansiotulojen tai muun sosiaaliturvan piiriin (esim. aikuiskoulutuki, äitiyspäiväraha) kuulumisen vuoksi. Kaikki opintotukikuukaudet oli käyttänyt 7 prosenttia vastaajista ja 14 prosentilla opintotuki oli lakkautettu. Vajaa kolmannes vastaajista oli itse päättänyt olla nostamatta opintotukea. Keskeisin syy opintotuen nostamattomuuteen oli ansio- tai muiden tulojen suuruus; tästä syystä opintotuen oli jättänyt nostamatta yli 60 prosenttia vastaajista. Noin 16 prosenttia vastaajista ilmoitti jättäneensä opintotuen nostamatta riittämättömien opintosuoritusten vuoksi tai säästääkseen opintotukikuukausia. Vastaajista vain yksi ilmoitti nostamattomuuden syyksi sen, että asui vanhempansa luona ja siitä syystä saisi normaalia pienempää tukea.

Esitimme kyselyssä väittämiä koskien suomalaista opintotukijärjestelmää ja pyysimme vastaajia ottamaan kantaa väittämiin. Väittäjä, että Suomen opintotukijärjestelmä olisi tarpeeksi hyvä, sai kovasti kritiikkiä. 84 prosenttia vastaajista oli asiasta eri mieltä. Opintotuen vähäisyys oli kannanottojen yleisin aihe:

Opiskellessa on melkein pakko tehdä töitä, jollei tukea tule vanhemmilta tai puolisolta. Opintotuki ja asumistuki eivät mitenkään riitä elämiseen, varsinkin kun vuokra on melko korkea ja muutenkin on välttämättömät sähkö- ja puhelinlaskut maksettavana. Edes tonnikalapurkkia ei saisi ostettua, mikäli nyt ei olisi säästöjä ja jollei olisi välillä töissä. (23v terveydenhoitajaopiskelija, Kemi.)

Kännykät, internet ja tietotekniikka ovat asioita, jotka ovat voimakkaasti nousseet viimeisen kymmenen vuoden aikana esiin yhteiskunnassa ja myös opiskeluelämässä. Nämä asiat ovat nykyään melkein kiistämättä välttämättömiä, mutta ovat joka tapauksessa opiskelijalle suuri menoerä. Tässä muutaman opiskelijan ajatuksia:

Opintotuki on kuluihin nähden aivan liian pieni. Nykyään on melkein pä mahdotonta käydä koulua ilman internettiä, ja kännykkämaksutkin on pakko maksaa. (24v sosionomiopiskelija, Kemi.)

Opiskelijana ainakin itse tarvitsen enemmän rahaa. Kesällä olen joutunut ottamaan kesäopintoja saadakseni opintotukea vuokran maksuun, silti jouduin asumaan kesän ajan vanhempieni luona toisella paikkakunnalla. Nyt pärjään juuri ja juuri opintotuella ja opintolainalla. Vanhempani maksoivat yhden vuoden televisiolupamaksuni, mutta jatkossa eivät maksa, mikä lisää minulle kustannuksia 200/vuosi. Tuloja ei ole sen enempää kuin enenkään. Pitäisi mennä töihin, jotta pärjää, mutta se haittaisi opiskeluani ja olisi mielestäni turhan raskasta. Internetin hankinta olisi syksyllä edessä, koska sain itselleni hommattua vihdoin tietokoneen, sekin tietää lisää rahanmenoa. Pidän kuitenkin tietokonetta ja Internettiä opiskelua helpottavana tekijänä kun voi tehdä tehtäviä ym. vaikka illalla kotona. Rahaa ei tosiaankaan ole tarpeeksi, eikä kaikilla satu olemaan sellasia vanhempia tai sukulaisia, jotka avustaisivat taloudellisesti. Itsellä on käynyt mielessä opiskelujen jättäminen kesken ja töiden hakeminen. (20v tradenomiopiskelija, Rovaniemi.)

Kaiken kritiikin keskelle mahtui kuitenkin mukaan opiskelijoita, jotka näkivät opintotuen riittävänä:

Suomessa asiat ovat kaiken kaikkiaan hyvin. Euroopassakin on niin monia maita ilman mitään tukea opiskelijoille (tai vain niille kaikkein köyhimmille) ja usein ulkomaalaiset ovat kateudesta vihreitä kun kerron miten asiat Suomessa ovat: valtio maksaa kuukausittain, eikä opintotukea tarvi maksaa takaisin! Opintotuella pärjää, jos miettii mihin rahansa laittaa. Biletys, tupakointi ja muu vie rahaa... Ja itseäänkin voi työllistää, esim. jakamalla lehtiä, myymällä omia tuotteita, keräämällä vaikka tiukan paikan tullen pulloja. Tarviiko ostaa valmisruokaa tai uusia vaatteita kun kirpparitkin on keksitty. jne jne. se on paljon itsestä kiinni. (23v tradenomiopiskelija, Tornio.)

Ja opiskelijoita, jotka suhteuttivat opintotuen riittävyyden opiskelupaikkakuntaan:

Koen, että tällä alueella opinto- ja asumistukea saavat opiskelijat voivat ihan hyvin. Rahaa ei tietenkään ole kovin paljoa ja elämä on toisinaan yhtä pennin venytystä, mutta voimmeko olettaa, että valtio maksaa meidän juhlinnat, vaatteet ym. koko opiskelujen ajan! Toista on suuremmissa kau-

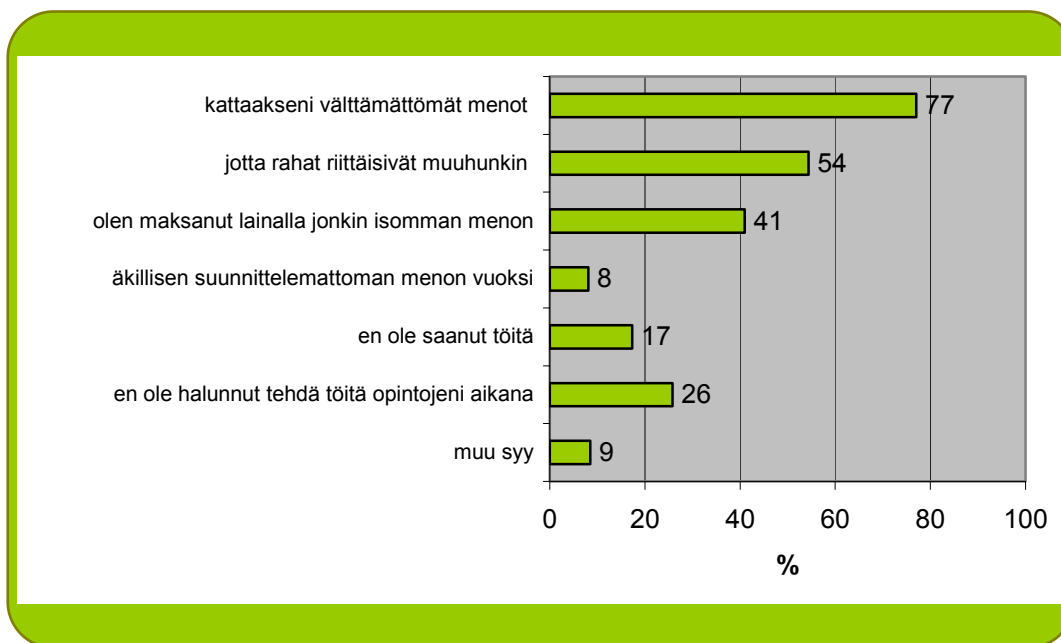
pungeissa joissa on kalliimmat vuokrat ja rahaa menee kulkuneuvoihin yms.! (22v sosionomiopiskelija, Kemi.)

Opintolainan nostamisen yleisyys ja syyt nostaa lainaa

Anu Purhonen (1995) on tutkinut opiskelijoiden tulonlähteiden ja taloudellisen selviytymisen ohella opintolainan käyttöä. Tutkimuksesta käy ilmi, että lainan nostamisen pakko tulee helpommin eteen perheellisillä opiskelijoilla, erityisesti yksinhuoltajilla: ”Täytyy huolehtia muistakin kuin vain itsestään.” Lainan nostaminen on myös yhteydessä vanhempien antamaan taloudelliseen tukeen. Purhosen tutkimuksen mukaan vanhempien tuki vähenee ja lainan nostaminen lisääntyy opiskelijan iän myötä. Usein perheellisen opiskelijan toimeentulon turvasi puolison tulot. Perhemuodon mukaan tarkasteltuna yksin lapsen/lasten kanssa asuvat erottuvat selvästi siten, että heistä jopa 78 prosenttia on nostanut opintolainaa korkeakouluopintojensa aikana. Kotona vanhempien luona asuvista opiskelijoista lainaa nostanut oli vain 26 prosenttia. Purhosen (1995) mukaan vanhempiensa luona asuvien toimeentulorakenne poikkeaa suuresti itsenäistyneistä opiskelijoista Kelan tilastojen mukaan, ennen vuoden 1992 opintotuki uudistusta, opintolainaa nosti yli puolet korkeakouluopiskelijoista. Sen jälkeen lainannostajien osuus on ollut noin kolmasosa opiskelijoista. (Lahtinen 2007b, 33.)

Kyselyssämme opiskelijoilta tiedusteltiin sitä, ovatko he nostaneet opintolainaa. Opintolainaan liittyen selvitettiin myös lainan nostamisen syitä ja toisaalta syitä olla nostamatta lainaa. Hieman alle puolet (43,5 %) vastaajista oli nostanut opintolainaa. Valtakunnallinen yleisyys on noin viisi prosenttia matalampi (Viuhko 2006a, 50). Nostetun lainan määrä vaihteli jonkin verran vastaajien välillä. Kaikki vastaajat eivät ilmoittaneet minkä verran heillä oli lainaa ja osa vastaajista ilmoitti vain suuntaa antavan arvion nostamansa opintolainan määrästä. Kaikilla opintolainaa nostaneilla vastaajilla oli lainaa keskimäärin 4135 euroa/ henkilö. Mediaani oli 3000 euroa.

Koulutusaloittain ei juuri esiintynyt vaihtelua lainan nostamisen yleisyydessä. Vähiten lainaa olivat nostaneet tradenomiopiskelijat, 39 prosenttia. Seuraavaksi tulivat insinöörit, kulttuuriala ja sosiaali- ja terveysala joista vähän yli 40 prosenttia olivat nostaneet lainaa. Yleisintä lainan nostaminen oli matkailu- ja ravitsemisalalla, jossa puolet opiskelijoista oli nostanut lainaa. Opintolainan nostaminen on ollut valtakunnallisesti yleisintä kulttuurialalla, tämän on arveltu johtuvan siitä, että alalta on muita aloja vaikeampaa saada töitä (Viuhko 2006a, 45).

Kuvio 6. Syyt opintolainan nostamiseen.

Ei opiskelija pysty yksinkertaisesti elää, jos ei tee töitä samalla tai nosta opintolainaa. Laina ei kuitenkaan kaikille ole vaihtoehto, vaikka itse olen sitä joutunut nostaa. (20v tradenomiopiskelija, Rovaniemi.)

Opintolainaa nostaneita vastaajia pyydettiin valitsemaan valmiiksi annetuista vaihtoehtoista kolme tärkeintä lainan nostamisen syytä (kuvio 6). Selkeästi yleisin (77 %) syy lainan nostamiselle oli lainan tarvitseminen välttämättömyysmenojen (kuten ruoka, asuminen jne.) kattamiseksi. Toiseksi suurimmaksi (54 %) syyksi lainan nostamiselle vastaajat ilmoittivat tarvinneensa lainaa, jotta rahat riittäisivät myös muuhun kuin välttämättömyysmenoihin (kuten vapaa aikaan, hauskanpitoon jne.) ja kolmanneksi (41 %) tärkein syy oli lainan nostaminen jonkin isomman menon (esim. pyörä, tietokone, matka) rahoittamista varten. Avovastausten perusteella lainaa oli nostettu muun muassa autoon, tietokoneeseen, silmien laser-leikkaukseen, sakkojen maksamiseen, huumeisiin, sijoitukseen tai lasten harrastuksia varten. Lainaa nostaneista opiskelijoista 26 prosenttia ilmoitti nostaneensa lainaa, koska ei halunnut tehdä töitä opintojensa ohella ja 17 prosenttia, koska ei ollut saanut töitä. Opintolainan nostaminen voi myös tuntua pakolliselta:

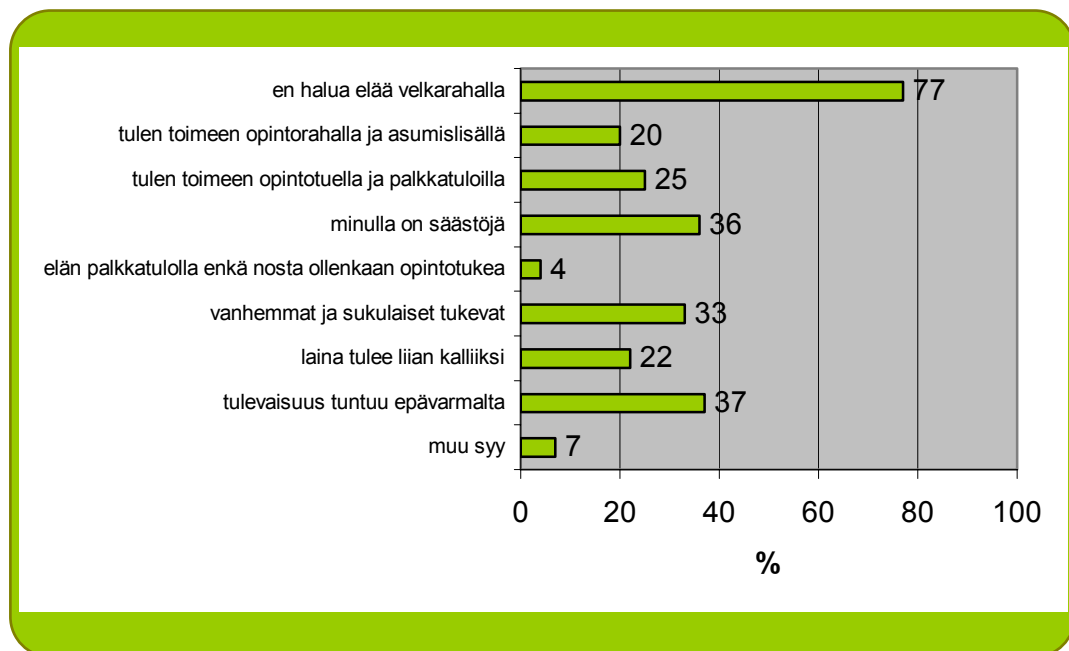
Koen että taloudellisessa ahdingossa olevalla opiskelijalla ei ole juuri ihmisoikeuksia. Toimeentulotukioikeutta ei juuri ole koska sosiaalitoimisto tekee mielivaltaisia vähennyksiä – esim. opintolainasta jota ei ole ottanut. Mitään muuta ihmisryhmää ei pakoteta ottamaan lainaa taloudelliseen ahdinkoon kuin opiskelijaa. Onko oikein että opiskelijan elämään aiheute-

taan lisäahdinkoa taloudellisen kurjistumisen muodossa? (28v insinööriopiskelija, Kemi.)

Opiskelijatutkimuksessa 2006 (Viuhko 2006a, 52) nousee esille, että opiskelijat ovat ottaneet lainaa opintotukien takaisinmaksua varten. Kemi-Tornion ja Rovaniemen ammattikorkeakouluopiskelijoista ei yksikään ilmoittanut lainan nostamisen opintotukien takaisinmaksua.

Syyt olla nostamatta lainaa

Vastaajia, jotka eivät olleet nostaneet opintolainaa, pyydettiin myös valitsemaan valmiiksi annetuista vaihtoehdoista korkeintaan kolme syytä opintolainan nostamattomuudelle. Vastausten mukaan keskeisin syy olla nostamatta opintolainaa on haluttomuus elää lainarahalla (kuvio 7). Opiskelijoista, jotka eivät nostaneet lainaa, peräti 77 prosenttia ilmoitti tämän yhdeksi tärkeimmäksi lainan välttämisen syyksi.

Kuvio 7. Syyt olla nostamatta opintolainaa.

Näkemyks on hyvin yleinen myös laajemmin opiskelijoiden keskuudessa, sillä vastaavia tuloksia on saatu myös aikaisemmissa valtakunnallisissa opiskelijatutkimuksissa (Viuhko 2006a, 53; Berndtson 2004, 42). Seuraavaksi yleisin syy (37 %) lainan nostamattomuuteen oli epävarmuuden tunne tulevaisuuden ja lainan takaisinmaksun suhteen. Tunneperäisten syiden lisäksi vastaajat olivat valinneet keskeisiksi lainan nostamattomuuden syiksi muita opiskelun rahoitusmuotoja. Kolmasosa vastaajista ei nostanut lainaa, koska heillä oli käytössään säästöjä ja saman verran vastaajia turvautui vanhempien tai

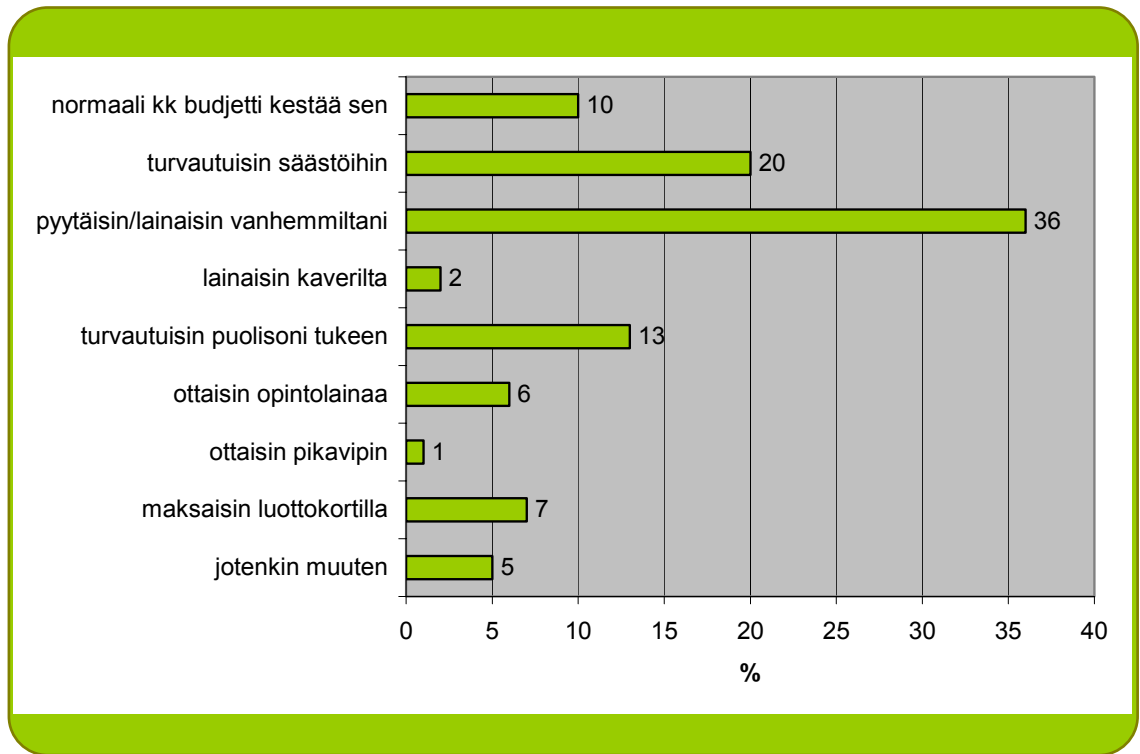
sukulaisten taloudellisen tukeen. Vastausten perusteella pelkillä palkkatuloilla ei moni opiskelija elänyt, mutta palkkatulot olivat osasy siihen, etteivät he kokeneet tarvitse- vansa opintolainaa:

Työt kesä- ja joululomilla omalla kotipaikkakunnalla helpottavat taloudel- lista tilannettani. Olen ollut joka kesä ja joka joulu töissä! Enkä näin ollen ole tarvinnut lainaa. (22v sairaanhoitajaopiskelija, Kemi.)

Opiskelijoiden toimeentuloa koskevien selvitysten perusteella opiskelijoiden toimeentu- lo-ongelmilla on yhteyttä opintojen pitkittymiseen. Useiden selvitysten johtopäätös on, että opintotuen riittämättömyys ja halu välttää lainan nostamista aiheuttaa työssäkäyn- tiä, joka puolestaan hidastaa opintojen etenemistä (Koskinen & Hiltunen 2002, 20). Vuonna 2007 Ruotsissa 76 prosenttia opiskelijoista nostavat lainaa ja Norjassa peräti 96 prosenttia (Lahtinen 2007a, 3).

4.5 Yllättävät menot

Kysyimme opiskelijoilta miten heidän kuukausibudjettinsa kestää 150 euron yllättävän ylimääräisen menon. Vain 10 prosenttia vastaajista ilmoitti kuukausibudjetin kestävän sellaisen menon (kuvio 8). Annetuista vastausvaihtoehdoista kaikista yleisin keino oli vanhemmilta lainaaminen (36 %). Kaverilta lainaaminen ei ole opiskelijoiden keskuu- dessa suosittua, ja avoimissa vastauksissa moni vastasikin, ettei kenelläkään kaverilla ollut lainata tuollaisia summia. Omat säästöt (20 %) ja puolison taloudellinen tuki (13 %) olivat myös suosittuja keinoja. Avoimissa vastauksissa yleisimmät kommentit olivat, että ”ei onnistu” ja ”lisätöitä pukkaa”. Vertailun vuoksi voimme kertoa, että Nor- jan opiskelijatutkimuksessa kysyttiin miten opiskelijoiden kuukausibudjetti kestää yllät- tävän välttämättömän reilut 600 euron menoerän. 56 prosenttia uskoivat budjetin kestä- vän. (Løwe & Sæther 2007, 24.)

Kuvio 8. Jos tarvitsit 150 euroa yllättävään, välttämättömään menoeraan, miten toimisit.

Esitimme opiskelijoille myös hieman edellistä kiperämpiä kysymyksiä saadaksemme paremman kuvan siitä, mitä opiskelijat ovat valmiita tekemään säästääkseen rahojaan tai rahojen loputtua (taulukko 12). Lainaaminen on yleistä ja vanhemmat ja puoliso on yleisin lainanantaja. Kavereilta yli kolmasosa opiskelijoista oli joskus lainannut rahaa, mutta lainaaminen on useimmiten jäänyt yhteen kertaan. Yksi viidestä opiskelijasta on käyttänyt luottokorttiaan keinona välttääkseen konkurssin, mutta vastausten perusteella luottokortin käyttö on vain satunnaista. Suosituimmat keinot ”säästää omaa rahaa” (taulukko 12:n mukaan) ovat laskujen lykkääminen (51 %), tv-luvan maksamatta jättäminen (59 %) ja ruoan laadusta tinkiminen (74 %).

Taulukko 12. Oletko nykyisten opintojesi aikana:

	kyllä	en	säännöllisesti	toisinaan	kerran tai pari
	%				
lainannut tai pyytänyt rahaa vanhemmilta	77,4	22,6	11,8	36,1	29,5
lainannut rahaa kaverilta	36,7	63,3	0,7	9,3	26,7
turvautunut puolison taloudelliseen apuun	47,9	52,1	15,7	16,6	15,7
hakenut kulutusluottoa	5,3	94,7	0,1	1,0	4,2
maksanut luottokortilla käteisen rahan loputtua	21,1	78,9	3,2	8,3	9,6
lykännyt laskun maksua	50,8	49,2	5,8	19,8	25,2
onko lasku ikinä joutunut perintään	5,5	94,5	0,6	2,1	2,9
varastanut koska rahat ovat loppuneet	0,3	99,7	0,0	0,0	0,3
matkustanut pummilla koska ei ollut rahaa lippuun	5,4	94,6	0,1	1,2	4,0
pummannut säästökseen omia rahoja	24,9	75,1	0,4	4,6	19,9
varastanut säästökseen omia rahoja	0,8	99,2	0,1	0,1	0,6
ollut maksamatta TV-luvan vaikka omistat television	58,9	41,1	47,9	5,1	5,8
hakenut toimeentulotukea	19,9	80,1	1,9	4,0	14,0
ottanut pikavippejä	3,2	96,8	0,3	1,0	1,9
asioinut panttikonttorissa	8,7	91,3	0,1	2,2	6,4
tehnyt pimeitä töitä	27,8	72,2	1,5	7,8	18,6
hakenut elintarvikkeita pelastusarmeijan tms. jakelusta	6,5	93,5	0,3	1,1	5,1
tinkinyt ruuan laadusta	74,5	25,5	19,8	34,2	20,5
ollut päivän syömättä koska ei ollut varaa ruokaan	29,2	70,8	2,8	10,2	16,2
jättänyt ostamatta läkkeen sen kalleuden vuoksi	22,2	77,8	1,8	7,1	13,3
keskeyttänyt opinnot ja hakenut työttömyysturvaa	1,0	99,0	0,0	0,0	1,0

Yli puolet opiskelijoista miettii ruokaa ostaessa sen terveellisyyttä (Viuhko 2006b, 45). Tutkimuksemme mukaan kolme neljästä opiskelijasta on joskus joutunut tinkimään ruoan laadusta ja viidesosalle se on melkein arkipäivää. Saamiemme vastausten mukaan melkein kolmasosa (29 %) opiskelijoista on ollut päivän syömättä varattomuuden takia. Ei tarvitse olla ravitsemusterapeutti tietääkseen miten huono ja puutteellinen ruokavalio vaikuttaa ihmisen hyvinvointiin ja näin myös opiskeluun. Eräs kyselyn vastaajista koki tilanteensa näinkin rankaksi:

Olen joutunut olemaan syömättä aina loppukuusta ja se on johtanut erilaisiin sairauksiin. Opintorahaa tulisi nostaa! (20v sairaanhoitajaopiskelija, Kemi.)

4.6 Väittämät ja avoimet kommentit

Kyselyssä pyysimme vastaajia ottamaan kantaa eräisiin opintotukea, opintotukijärjestelmää ja opiskelijan asemaa koskeviin väittämiin. Vastausvaihtoehdot oli asetettu valmiiksi asteikolla 1-4 (1=samaa mieltä, 2=osittain samaa mieltä 3=osittain eri mieltä ja

4=eri mieltä). Ainoastaan yhtä väittämää lukuun ottamatta vastaukset jakautuivat väittämien perusteella niin, että aina yli puolet vastaajista oli joko osittain samaa mieltä/samaa mieltä tai osittain eri mieltä/eri mieltä. Mielenpitoissa siitä, että tulorajojen poistaminen hidastaisi opintojen etenemistä ja valmistumista oli muita väittämiä enemmän hajontaa; täysin samaa mieltä asiasta oli vain 5,5 prosenttia kun loput mielenpitoista jakautuivat tasaisesti muiden eri vastausvaihtoehtojen välille.

Seuraavia väittämiä kannatettiin ja yli puolet vastaajista oli niistä joko **osittain samaa mieltä tai samaa mieltä:**

- Opintotuessa ei pitäisi olla tulorajoja
- Opiskelijat elävät köyhyysrajalla
- Opintotuen asumislisässä tulisi ottaa huomioon alueelliset erot
- Opiskelijoiden tulisi päästä yleisen asumistuen piiriin
- Kesän ajan opiskelijoilla tulisi olla oikeus toimeentulotukeen ilman selvitystä opintolainan nostosta
- Ei ole oikein, että opiskelija joutuu turvautumaan toimeentulotukeen kesäisin
- Opiskelijoiden tulisi päästä kesän ajaksi työttömyysturvan piiriin

Seuraavat väittämät eivät puolestaan saaneet vastaajien keskuudessa kannatusta ja yli puolet vastaajista oli niistä joko **osittain eri mieltä tai eri mieltä:**

- Suomalainen opintotukijärjestelmä on nykyisellään hyvä
- On oikein, että opintoraha on pienempi kuin työttömyyspäiväraha ja toimeentulotuen perusosa
- Opintotukikuukausia voisi olla vähemmän, jos sen määrä kuukaudessa olisi suurempi
- Opintotuen asumislisä on riittävä suhteessa vuokramenoihini

Avoimet kommentit teemoittain

Kyselyn lopuksi pyysimme vastaajia antamaan ehdotuksia opintotukijärjestelmän kehittämiseksi ja kommentteja koskien opiskelijan toimeentuloa. Aihe selvästi puhututtaa opiskelijoita, sillä ehdotuksia ja kommentteja oli antanut peräti 338 vastaajaa eli 47 prosenttia vastaajista. Vastaajien antamat ehdotukset ja kommentit jakautuivat selvästi eri teemoihin. Lisäsimme avoimia vastauksia elävöittämään jo varsinaisia tutkimustuloksia.

Esittelemme kuitenkin tässä vielä lyhyesti karkeahkon jaottelun perusteella kommentteista esiin nousseet viisi keskeistä teemaa. Eniten ajatuksia herättäneet aihealueet olivat opintotuen riittämättömyys, opintotuen korotus, opintolaina, yleisten elinkustannusten muutosten huomioiminen/ vertailu muihin sosiaaliturvaetuksiin sekä opiskelun ja työn yhteensovittaminen.

Opintotuen riittämättömyydestä vastaajilla oli yhdensuuntaisia näkemyksiä:

Tällä hetkellä opintotuki on aivan liian pieni, koska ruoan ja laskujen jälkeen rahaa ei jää enää muuhun joten samoissa rääsyissä saa kulkea koko opiskelujen ajan. Soskusta ei saa lisäapua, koska ottavat opintolainan tulona jolloin opiskelijan on pakko turvautua opintolainaan. Ja jos opiskelija tekee töitä opiskelun ohessa niin valmistumisaika saattaa pidentyä koska ei jaksa käydä koulua työn ohessa. Ei näin pitäisi olla. Korotusta kiitos! (21v terveydenhoitajaopiskelija, Kemi.)

Opintorahaa tulisi korottaa. Se on liian pieni suhteessa opiskelijan pakollisiin menoihin (ruoka, vaatetus, asuminen, kouluun liittyvät kulut: kirjallisuus..) (24v sairaanhoitajaopiskelija, Kemi.)

Kyselyyn osallistuneella oli sanansa sanottavana opintotuen korottamisen puolesta ja monet vastaajat esittivät myös ajatuksia siitä, mihin korotuksen tulisi kohdistua. Opintorahan korottamisen lisäksi vastaajat esittivät kannanottoja muun muassa tulorajojen nostamisen puolesta:

Opintotukihan on liian pieni, siis nostoa siihen. Ja ne tulorajat, sitä voisi kanssa nostaa. Ei ole oikein että kesällä ei voi saada toimeentulotukea jos ei ole opintolainaa nostanut, koska jos sitä opintolainaa oikeasti tarvitsee niin tuskin sitä kesäksi säästyy, eikä kukaan halua elää kesää lainarahalla! (20v sairaanhoitajaopiskelija, Kemi.)

Osa vastaajista kuitenkin näki opintorahan korottamisen ensisijaisena tulorajojen korottamiseen nähden:

Opintotuen reilu nosto. Vähintään sen verran, että opiskelemalla tienaa enemmän kuin huvikseen työttömänä ollessa. (22v sosionomiopiskelija, Rovaniemi.)

Perheelliset opiskelijat toivat äänensä kuuluviin opintorahan korotusten kohdistamisen osalta:

Opiskelijat elävät köyhydessä ja joutuvat tinkimään kaikesta mahdollisesta. Minusta pitäisi tukea ja kannustaa niitä, jotka haluavat kouluttaa itseään. Opintotukea pitäisi korottaa ja perheellisille pitäisi olla jokin korkeampi tuki... (25v sairaanhoitajaopiskelija, Rovaniemi.)

Opintotuessa on paljon kehittämisen varaa, mutta perheellisenä koen tärkeänä, että opintotukeen saataisiin lapsikorotus. Lapsen vuoksi on paljon menoja, joita ei voi kattaa lapsilisällä, koska lapsilisä menee elämiseen. Lapsi on päiväkodissa koulupäiväni ajan. Siellä ollaan paljon ulkona, joten hän tarvitsee lämpimät ja laadukkaat (tuulen- ja vedenpitävät) vaatteet, ja ne ovat kalliita. Pienen lapsen hoidon ja kokoaikaisen opiskelun ohella on mahdotonta käydä töissä. (29v terveydenhoitajaopiskelija, Kemi.)

Opintolainaa koskevat avoimet kommentit olivat hyvin lainavastaisia. Monissa kommentteissa kävi ilmi, että opiskelijat eivät ole halukkaita turvaamaan ja kattamaan päivittäistä elämistään lainarahalla, vaikka lainan katsotaan olevan osa opiskelijan sosiaaliturvaa:

Opintoraha ja asumislisä saisivat olla suuremmat, jottei opiskelijan tarvitsi olla samalla töissä ja olla tämän takia stressaantunut ja riskissä saada burn out. Vaikuttaa huonontavasti opiskelumotivaatioon ja oppimiseen. Opiskelu on kokopäivätyötä, ei ole oikein että opiskelijat joutuvat menemään vielä töihin (en tarkoita kesätöitä). Eikä ole oikein, että jos opiskelija ei ole töissä tai ole saanut opiskelun ohelle töitä, opiskelija joutuu elämään köyhyysrajoilla ottaen lainaa ja keräämään rahaa yhtään mistään. (23v fysioterapeuttiopiskelija, Kemi.)

Minun mielestäni suurimpia epäkohtia nykyisessä opintotukijärjestelmässä on juuri se, että laina lasketaan opiskelijan tuloksi huomioimatta ottaako opiskelija sen vai ei. (25v restonomiopiskelija, Rovaniemi.)

Osalla työttömistä ei ole koskaan tarkoitustakaan mennä töihin, toisin kuin opiskelijoilla ja silti he saavat paremmat tuet! Opiskelijat ainoa ryhmä, joka pakotetaan elämään lainan varassa. Epäreilua! (23v sairaanhoitajaopiskelija, Kemi.)

Opintolainaa mieluisempänä vaihtoehtona opiskelun rahoittamiseksi näytti kommenttien perusteella olevan opiskelun ja työnteon yhteensovittaminen. Vastaajat vaativat lähes yhdestä suusta korotusta opintotuen tularajoihin:

Mielestäni paras vaihtoehto olisi tularajojen nostaminen, jotta jokainen voisi vaikuttaa omaan elintasoonsa. Esimerkiksi kesällä monet ehtisivät

hyvin saada säästöön paljonkin rahaa tulevalle vuodelle. Näin opintotukea ei tarvitsisi nostaa. (22v tradenomiopiskelija, Kemi.)

Opiskelijoilla pitäisi olla mahdollisuus tienata niin paljon kuin haluavat mutta silti saada tarpeeksi opintotukea varmuuden varalta. On tilanteita milloin opiskelijan ei kannata tehdä lyhyttä työtä esim kesällä koska se kostaautuisi sitten opintotuen takaisin maksuna myöhemmin. Tämän takia monet eivät edes yritä tehdä töitä.. (24v insinööriopiskelija, Rovaniemi.)

Avoimissa vastauksissa kommentteja riitti myös opintorahan nostamisesta suhteessa kasvaneisiin elinkustannuksiin sekä vertailu muihin sosiaaliturvaetuksiin:

Mielestäni opintorahaa tulisi nostaa suhteessa kasvaneisiin elinkustannuksiin. (25v sosionomiopiskelija, Kemi.)

Kyllähän opintotuen määrää tulisi nostaa tämän päivän menoja vastaavalle tasolle ja asumistuen piiriin pääseminen voisi jo helpottaa asumiskustannuksissa. (26v tradenomiopiskelija, Kemi.)

Opintotuki tulisi olla työttömyysturvaa vastaava. Työnteosta ei saisi rangaista etuuksia pienentämällä. On väärin, jos kesätöillä pitää kustantaa seuraava lukukausi. (37v sairaanhoitajaopiskelija, Kemi.)

5. YHTEENVETO JA POHDINTA

Tutkimusote ja kysely

Kyselymme lähtökohtana oli oma mielenkiintomme opiskelijoiden taloudellista asemaa kohtaan. Aiheemme on erittäin ajankohtainen, sillä keskustelu opintotuen korottamisesta oli kiivaimmillaan, kun aloitimme aiheen työstämistä loppuvuodesta 2006. Aiheen ajankohtaisuudesta kertoo myös se, että opinnäytetyömme teon aikana opintotukeen tuli niitä uudistuksia, joita oli odotettu 15 vuotta.

Selvitimme tutkimuksessamme Kemi-Tornion ja Rovaniemen ammattikorkeakoulu-opiskelijoiden opintotukeen liittyviä näkemyksiä, taloudellista tilannetta sekä opintojen ja toimeentulon yhteensovittamista lukuvuonna 2006-2007. Pyrimme saamaan vastauksia kysymyksiin: onko nykyinen opintotukijärjestelmä tarpeeksi riittävä turvaamaan opiskeluaikaista toimeentuloa ja mitä vaikutuksia opiskeluaikaisella työssäkäynnillä on opiskeluun ja opiskelijan toimeentuloon?

Kyselyyn vastasi 722 opiskelijaa. Kaikkien vastanneiden kesken yhteiseksi vastausprosentiksi tuli 19,2. Vastausprosentti on niin matala, että tutkimuksen tuloksia voidaan pitää vain suuntaa antavina. Koska emme tarkkaan tiedä kenelle kaikille kysely meni, vastausprosentin luotettavuutta ei voida aivan varmalla tarkkuudella määrittää. Syyt mataliin vastausprosentteihin jäävät vain spekuloinniksi. Ne voivat johtua esimerkiksi kyselyn pituudesta, vastaajien mielenkiinnon puutteesta kyselyä kohtaan, opiskelijoiden työharjoittelujaksoista tai esimerkiksi opiskelijoiden työkiireistä. Aikaisemmin mainittu epävarmuus vastaajien määrästä on myös mahdollinen selitys alhaiselle vastausprosentille. Mielenkiintoista oli, että yleisesti matalasta vastausprosentista poiketen 42,5 prosenttia Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun Sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan opiskelijoista oli vastannut kyselyyn. Miten tämä yksittäinen, korkea vastausprosentti selitetään? Olisi helppoa vedota alan imagoon ja koulutuksen tarkoitukseen – sehän vain puuttuisi jos ihmisten ja yhteiskunnan hyvinvoinnista kiinnostuneet eivät vastaisi. Selitys saattaa olla, että edellä mainittu ala on naisvaltainen, ja naisten vastausaktiivisuuden on yleensäkin todettu olevan korkeampi kuin miesten. (Viuhko 2006a, 21; Akava 2007, 4; Prättälä & Tolonen 2007, 25).

Opinnäytetyömme tutkimusaineiston keruu toteutettiin kyselyllä. Kyselyn käyttöä voidaan perustella tutkimusjoukon koolla, koska kysely haluttiin toteuttaa kaikille Lapin

ammattikorkeakouluissa nuorten koulutukseen osallistuville opiskelijoille. Toteutimme kyselyn internetissä Webropol –ohjelmalla, koska se on nopeampi ja vaivattomampi kuin postikyselyn lähettäminen. Käytimme kyselyssä suurimmaksi osaksi valmiita vastausvaihtoehtoja ja joissakin kysymyksissä vastausta oli mahdollista tarkentaa avoimella vastauksella. Lisäksi kyselyn lopuksi pyysimme vastaajia antamaan vapaamuotoisia ehdotuksia opintotukijärjestelmän kehittämiseksi ja kommentteja koskien opiskelijan toimeentuloa. Avoimien kysymysten ja kommenttien valossa tilastollinen tieto avautui meille konkreettisesti haastateltavien omasta kokemuksesta ja todellisuudesta käsin. Avoimet vastaukset auttoivat ymmärtämään ja tulkitsemaan tutkimustuloksia laajemmin kuin pelkkinä tilastoina ja numeroina.

Tutkimustulosten analysoinnin yhteydessä nousi esiin kyselylomakkeen suunnitteluun epäkohdat. Kysely oli kokonaisuudessaan liian laaja ja kysyimme esimerkiksi paljon tutkimusongelman kannalta tarpeetonta tietoa. Suuri vastausten määrä ja kyselyn laajuus saivat aikaan sen, että työmme kannalta tarpeellinen tieto oli työlästä etsiä laajasta aineistosta. Liika materiaali siis häiritsi aineiston käsittelemistä. Tutkimuksen toteuttamisessa käyttämämme Webropol -ohjelman heikkoudeksi osoittautuivat kyselylomakkeen rajalliset muokkausmahdollisuudet ja suppeat mahdollisuudet analysoida vastauksia ohjelman avulla. Toisaalta kummallakaan meistä ei ollut aiempaa kokemusta Webropol -ohjelman käytöstä, mikä vaikutti kyselylomakkeen huonoon suunnitteluun. Esimerkiksi kyselyn taustatiedoissa kysyimme muun muassa opiskelijoiden ikää, sukupuolta, koulutusohjelmaa, opiskeluaikaa, aiempaa koulutusta sekä perhemuotoa. Taustatietojen kysymisen syynä oli alun perin halu tehdä vertailua esimerkiksi ikä- ja sukupuolikysymysten kautta. Emme kuitenkaan juuri onnistuneet käyttämään taustatietoja hyödyksi, sillä Webropol -ohjelman mahdollisuudet tulosten analysoinnissa osoittautuivat rajallisiksi. Jälkiviisaina olemme harmitelleet, ettemme käyttäneet tulosten analysoinnissa SPSS -ohjelmaa, mikä olisi mahdollistanut vastausten paremman hyödyntämisen ja tulosten laajemman analysoinnin.

Teoria

Teoriaosuudessa keskityimme pelkästään opintotuen esittelyyn. Korkeakouluopiskelijoiden muun toimeentuloturvan rajasimme tietoisesti teoriaosuuden ulkopuolelle, koska tutkimusongelmamme keskittyy nimenomaan opintotukikysymyksiin. Mielestämme oli mielenkiintoista selvittää opintotuen kehitystä alusta tähän päivään asti. Esimerkiksi

opintotuen kehityksen pysähtymisen tajuaminen lisäsi ymmärrystämme opintotuen kritiikkiä kohtaan.

Vaikka opintotuen (mahdollisten) epäkohtien esiin nostaminen olikin työmme lähtökoh- ta, nousi yhteisissä keskusteluissamme esille myös ajatus siitä, miksemme alun alkaen ryhtyneet selvittämään opinnäytetyössämme opintotuen (mahdollisia) hyviä puolia? Ennakoajatuksemme opintotuesta ja opiskelijoiden taloudellisesta asemasta siis vaikut- tivat alusta alkaen tutkimusongelman asetteluun ja tutkimuksen tarkastelunäkökulmaan. Jopa työmme lempinimi oli pitkään ”opiskelijan raharessi”. Aiemmin mainitsemaamme kyselylomakkeen suunnitteluvirheet näkyvät myös kyselyn otsikossa ”It’s hard to be an opiskelija”, sillä otsikkohan jo itsessään on kantaa ottava! Kaiken kaikkiaan opintotuen kannustavuus jäi siis työssämme kritiikin varjoon ja mietimmeikin vaikuttiko asenteem- me kyselylomakkeen suunnitteluun niin, että saimme odottamamme vastaukset? Yksi opinnäytetyöskentelyn aikana esiinnoussut jatkotutkimusidea on paneutua opintotuen myönteisiin vaikutuksiin ja positiivisiin puoliin. Lisäksi jo keräämäämme aineistoa voi- si hyödyntää paljon enemmän vertailemalla esimerkiksi Lapin ammattikorkeakoulu- opiskelijoiden tilannetta keskenään ja tekemällä analyysissä ristiintaulukointia esimer- kiksi paikkakuntien välillä.

Tulokset

Aiempien tutkimusten mukaan suurin osa suomalaisista opiskelijoista elää niukasti, vi- rallisten köyhyysrajojen alapuolella (Viuhko 2006a; Berndtson 2004). Esimerkiksi joka seitsemäs korkeakouluopiskelija elää alle 400 euron kuukausituloilla, joilla on kustan- nettava asuminen, opiskelu ja eläminen. Lisäksi noin puolet päätoimisista korkeakoulu- opiskelijoista täydentää toimeentuloaan käymällä töissä opintojensa ohella. Kyselyym- me vastanneista 83 % ilmoitti kuukausitulojensa alittavan niin sanotun tuhannen euron köyhyysrajan. Tämä vahvistaa olettamustamme vastaajien ”rahastressistä”. Viimeisim- mässä valtakunnallisessa opiskelijatutkimuksessa opiskelijan kuukausitulojen mediaani oli 733 euroa (Viuhko 2006a, 35). Kyselyymme vastaajien kuukausitulojen mediaani oli 600 euroa. Valitettavasti emme, kyselylomakkeen suunnitteluvirheestä johtuen, pysty- neet laskemaan mistä eri tuloista kuukausitulojen kokonaissumma koostui. Tutkimustu- loksia analysoidessa pohdimme miksi kyselyymme vastanneiden mediaani oli valtakun- nallista tasoa pienempi? Ovatko pohjoisen opiskelijat oikeasti valtakunnallisesti muita opiskelijoita köyhempiä? Vastausta emme kuitenkaan onnistuneet löytämään.

Tutkimuksemme mukaan yli puolella Lapin ammattikorkeakouluopiskelijoista on mielestään toimeentulovaikeuksia. Tulokset eivät ole yllättäviä, sillä opiskelijoiden menot ovat yhtä suuret kuin tulot, eli 600 euroa kuukaudessa. Todellista ”kädestä suuhun” elämistä siis. Saamiemme vastausten mukaan melkein kolmasosa (29 %) opiskelijoista on ollut päivän syömättä varattomuuden takia. Tämä vastaus ei tullut meille yllätyksenä, vaikka sen ehkä pitäisi tulla, sillä ei kenenkään tulisi Suomen hyvinvointivaltiossa nähdä tänä päivänä nälkää. Emme usko tämän asian johtuvan opiskelijoiden holtittomasta rahankäytöstä, vaan yksinkertaisesti opintorahan riittämättömyydestä. Kyselylomakkeen suunnitteluvirheen takia emme pysty laskemaan menojen eri osa-alueiden osuutta menojen kuukausimääristä. Vastauksista olisi mielenkiintoista nähdä tarkemmin esimerkiksi kuinka suuri osa opiskelijan tuloista menee asumiskustannuksien tai ruuan maksamiseen.

Tutkimuksemme tulosten mukaan monet opiskelijat kokivat tulojensa olevan riittämättömät kattamaan välttämättömiä elämisen menoja. Nykyisin tietokonetta, internetiä ja kännykkää voidaan pitää välttämättöminä menoerinä. Vastauksissa nousikin esille opiskelijoiden tyytymättömyys siihen, että näitä menoeriä ei ole mitenkään huomioitu opintotuuessa. Tämän perusteella voisikin väittää, että nykyjärjestelmä ei siis ole ajan tasalla opiskelijoiden välttämättömiin menoihin suhteutettuna.

Verrattuna asumiseen, opiskelumotivaatioon ja työssä jaksamiseen, taloudellinen tilanne on se johon saamiemme tulosten mukaan opiskelijat ovat vähiten tyytyväisiä elämässään. Eurostudent 2005 tutkimuksen mukaan Suomi on osallistujamaiden kärjessä, kun kyse on opiskelijoiden tyytyväisyydestä taloudelliseen tilanteeseensa. Täytyy kuitenkin muistaa, että saman tutkimuksen mukaan Suomen opintotuki oli eurooppalaisen vertailun suurimmasta päästä ja Suomessa tuetaan opintoja yhteiskunnan taholta enemmän kuin monissa muissa maissa. Tutkimustuloksistamme käy ilmi opintotuen ”kankeus” ottaa huomioon perheellisten opiskelijoiden tilanne. Esimerkiksi opintorahan lapsikorotuksen puuttuminen ja asumislisän tarveharkintaisuus nostattivat paljon mielipiteitä perheellisten vastaajien keskuudessa.

Aikaisempien tutkimusten tulosten tavoin tutkimuksemme osoitti opiskelijoiden toimeentulon olevan vahvasti sidoksissa ansiotyössäkäyntiin. Kyselyymme vastanneista hieman alle puolet kävi opiskelun ohella töissä ja valtaosa heistä ilmoitti tekevänsä töitä turvatakseen toimeentulonsa. Tutkimustulostemme mukaan opiskelun aikaisella työnte-

olla on todella vaikutusta opiskeluun ja opinnoissa edistymiseen. Avoimissa kommentteissa vastaajat toivat esiin havaintoja opintojen oheisen työn teon häiritsevistä vaikutuksista sekä opiskeluun että muihinkin elämänalueisiin.

Opintotukikeskusteluissa on yleisesti kritisoitu sitä, että opiskelijoiden tulee kattaa perustoimeentulonsa lainarahalla. Suomessa vastustetaan opintolainaa kovasti vaikka opintolaina on halvimpia tarjolla olevia lainamuotoja ja kun sitä nostaisi, töissä ei tarvitsisi käydä opiskelun ohessa. Eikö koulutuksen hankkiminen ole yhtä arvokas sijoitus kuin asunto tai auto? Tutkimuksemme osoittaa, että keskeisin syy olla nostamatta opintolainaa on haluttomuus elää lainarahalla. Vastaajat ilmoittivat yhtenä syynä lainan nostamattomuudelle ansiotulot. Yli 40 prosenttia kyselymme vastanneista oli nostanut lainaa. Tutkimuksestamme tulee kuitenkin selvästi esiin, että halukkuus lainan nostamiseen oli vähäistä. Selkeästi yleisin syy (77 %) lainan nostamiselle oli lainan tarvitsemisen välttämättömyysmenojen (kuten ruoka, asuminen jne.) kattamiseksi.

Loppuyhteenveto

Tutkimuksemme tavoitteena oli selvittää, onko nykyinen opintotukijärjestelmä tarpeeksi riittävä turvaamaan opiskeluaikaista toimeentuloa ja mitä vaikutuksia opiskeluaikaisella työssäkäynnillä on opiskeluun ja opiskelijan toimeentuloon. Saamiemme vastausten perusteella voidaan päätellä, että nykyisessä opintotukijärjestelmässä on parantamisen varaa. Vain 15 prosenttia vastaajista pitivät opintotukijärjestelmää hyvänä nykyisellään. Puolet vastaajista, joiden opinnot olivat viivästyneet, ilmoittivat, että työssäkäynnillä oli merkitystä opintojen viivästymiseen. Tutkimuksemme mukaan opiskelun aikaisella työnteolla on vaikutusta opiskelijan toimeentulon. Noin 80 prosenttia vastaajista, jotka tekivät töitä opiskelun ohessa, ilmoittivat tekevänsä töitä toimeentulonsa turvaamiseksi. Halu parantaa elintasoaan oli yhtä tärkeä syy olla töissä. Yhteenvetona voidaan siis sanoa, että aihetta on tutkittu paljon, joten tästä syystä emme saaneet varsinaisesti uutta tietoa, mutta työmme vahvisti aikaisempia opiskelijoiden toimeentulosta tehtyjä tutkimuksia.

LÄHTEET

Akava 2007. AKAVAn järjestötutkimus 2006. AKAVA, Helsinki.

Berndtson, Taru 2004. Opiskelijatutkimus 2003. Opiskelijoiden toimeentulo ja toimeentulon ongelmat. Kela: Sosiaali- ja terveysturvan katsauksia 65. Kansaneläkelaitos, Helsinki.

Blom, Heikki & Lampinen, Osmo & Mykkänen, Tarmo & Numminen, Ulla 2001. Nuorisooasteen koulutuskokeilut ja ammattikorkeakoulukokeilut. Raportti 10. Lukuvuodet 1992–2000. Opetusministeriö, Helsinki.

Blomster, Peter 2000. Yliopisto-opiskelijoiden toimeentulo ja opintotuki 1900-luvun Suomessa. Sosiaali- ja terveysalan tutkimuksia 59. Kansaneläkelaitos, Helsinki.

Erola, Hanna 2004. Ammattikorkeakouluopiskelijoiden hyvinvointi. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2004:16. Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki.

Eurostudent 2005. Eurostudent Report 2005. Social and Economic Conditions of Student Life in Europe 2005. German Federal Ministry of Education and Research, Berlin.

Helakorpi, Seppo 1999. Opinnäytetyö ja tutkimustoiminta ammattikorkeakoulussa. Tiivistelmä. Hämeen ammattikorkeakoulu. Opettajakorkeakoulun julkaisuja D:118. Hämeenlinna.

Hiltunen, Virpi & Koskinen, Leena 2002. Opintotuen kannattavuus. Opetusministeriön työryhmien muistioita 2002:18. Opetusministeriö, Helsinki.

Hämäläinen, Ulla 2004a. Eläkeuudistuksen vaikutukset nuorten eläketurvaan. Työeläkepäivä 23.11.2004 Tiivistelmä. Eläketurvakeskus.

www.etk.fi/Page.aspx?Section=44932&Item=20805

- Hämäläinen, Ulla 2004b. Nuorten tulojen ja toimeentulon palapeli. Tutkimuksia-sarja no. 92. Palkansaajien tutkimuslaitos, Helsinki.
- Jokela, Lilli 2003. Työllisyys sosiaalipolitiikan 2000-luvun haasteena. Teoksessa Koskiahon Briitta (toim.). Sosiaalipolitiikan haasteet 2000-luvulla Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitos. Tampereen yliopisto, Tampere.
- Kela 2007. Kelan internetsivusto. www.kela.fi
- Kurri, Eero 2003. Opintotukea ja opiskelijoiden opintososiaalista asemaa koskeva toimenpideohjelma. Opetusministeriö, koulutus- ja tiedepolitiikan osasto. Helsingin yliopisto, Helsinki.
- Laaksonen, Elina 2005. Yliopisto-opiskelijoiden psyykinen oireilu ja siihen yhteydessä olevat tekijät. Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö, Helsinki.
- LA 160/2006. Lakialoite. Laki opintotukilain 11 ja 17 §:n muuttamisesta.
- Lahtinen, Ilpo 2007a. Studiestödet i de nordiska länderna. Högstuderandehösten 2006. Kansaneläkelaitoksen internetjulkiasuja. Tallennettu 20.10.2007 osoitteesta [www.kela.fi/in/internet/liite.nsf/alias/nordstod/\\$File/nordstod.pdf?OpenElement](http://www.kela.fi/in/internet/liite.nsf/alias/nordstod/$File/nordstod.pdf?OpenElement)
- Lahtinen, Ilpo 2007b. Opintotuen historia, nykypäivä ja tulevaisuus. Kansaneläkelaitoksen internetjulkiasuja. Tallennettu 20.10.2007 osoitteesta [www.kela.fi/in/internet/liite.nsf/alias/optuhistoria/\\$File/optuhistoria.ppt?OpenElement](http://www.kela.fi/in/internet/liite.nsf/alias/optuhistoria/$File/optuhistoria.ppt?OpenElement)
- Lempinen, Petri & Tiilikainen, Anna 2001. Opiskelijatutkimus 2000. Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö Otus, Helsinki. Sähköisessä muodossa, tallennettu 05.02.08 osoitteesta www.otus.fi/Opiskelijatutkimus2000.htm#_Toc501861839
- Liuska, Hannele 1998. Jaksako opiskelija? : opiskelijan stressitekijät ja voimavarojen hankinta. Oulun yliopisto, Oulu.

Løwe, Torkild & Sæther, Petter 2007. Studenters inntekt, økonomi og boforhold.

Studenters levekår 2005. Statistisk Sentralbyrå, Oslo.

Myllyniemi, Sami 2007. Perusarvot puntarissa. Nuorisobarometri 2007. Nuorisoasiain neuvottelukunta, julkaisuja 37. Opetusministeriö, Helsinki.

Myrskylä, Pekka 2006. Opiskelijat ovat myllertäneet työmarkkinat. Tilastokeskus. Tallennettu 22.10.2007 osoitteesta:

www.stat.fi/tup/tietotrendit/tt_05_06_opiskelijat.html

Nissinen, Eino 2006. Outo lintu opiskelijana ja perheellisenä. Perheellisen korkeakouluopiskelijan ja hänen perheensä ongelmia toimeentuloturvassa. Jyväskylän yliopisto, Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos.

Opetusministeriö 2007. Korotukset opintorahaan ja opiskelijoiden vapaaseen tuloon.

Opetusministeriön tiedote 13.9.2007. Luettu 10.11.2007 osoitteesta

www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2007/09/Korotukset_opintorahaan_ja_vapaaseen_tuloon_.html

Opintoetuustilasto 2007. Kelan opintoetuustilasto 2005/06. Kansaneläkelaitos, Helsinki.

Opintoraha.fi 2007. Nouse jo! Opiskelijajärjestöjen kampanjasivusto. Tallennettu

24.10.2007 osoitteesta www.opintoraha.fi

Opintotukiasetus 1994. 8.4.1994/260

Opintotukilaki 1994. 21.1.1994/65

Prättilä, Ritva & Tolonen, Hanna 2007. Ketkä todellisuudessa vastaavat terveystarkastuksiin? Kansanterveys-lehti nro 3/2007, 25.

Purhonen, Anu 1995. ..."ei tässä uskalla ottaa opintolainaa, kireetä on jo muutenkin" : opiskelijoiden tulonlähteet, taloudellinen selviytyminen ja opintolainan käyttö osana toimeentuloa. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, Helsinki.

Raivola, Reijo & Vehviläinen, Jukka & Zechner, Jukka 2000. Opintotuki - opiskelija-palkka vai koulutusinvestointi. Opetusministeriö, Helsinki.

SAMOK 2007. Suomen ammattikorkeakouluoppilaskuntien Liitto. Internetsivut.

www.samok.fi

SYL 2007. Suomen Ylioppilaskuntien Liitto. Internetsivut. www.syl.fi

TAA 281/2006. Talousarvioaloite eduskunnassa. Määrärahan osoittaminen opintotuen opintorahan korottamiseen.

TAA 1441/2006. Talousarvioaloite eduskunnassa. Määrärahan osoittaminen opintorahan korottamiseen.

Tilastokeskus 2007a. Työllisyys ja työttömyys maakunnittain 1990 -. Luettu 4.11.2007 osoitteesta www.stat.fi/til/tyti/tau.html

Tilastokeskus 2007b. Tulonjaon kokonaistilasto 2006. Tallennettu 31.3.2008. osoitteesta www.stat.fi/til/tjkt/2006/tjkt_2006_2007-12-21_fi.pdf

Tilastokeskus 2008. Keskimääräiset kuukausivuokrat alueittain vuonna 2007, euro/m². Tallennettu 3.4.2008 osoitteesta

www.tilastokeskus.fi/til/asvu/2007/asvu_2007_2008-02-21_tau_001.html

Tria 2005. Studentens stress En undersökning om hur studenter ser på sin studiesituation, stress och framtid. Tallennettu 31.3.2008 osoitteesta www.tria.se/2339.epibrw

Uusitalo, Hannu, 1999. Tiede, tutkimus ja tutkielma. Johdatus tutkielman maailmaan. WSOY, Helsinki.

Vilka, Hanna 2005. Tutki ja kehitä. Tammi, Helsinki.

Viuhko, Minna 2005. Kolikon monta puolta. Selvitys Helsingin yliopiston opiskelijoiden taloudellisesta tilanteesta ja työssäkäynnistä keväällä 2005. Helsingin yliopiston ylioppilaskunta.

Viuhko, Minna 2006a. Opiskelijatutkimus 2006. Korkeakouluopiskelijoiden toimeentulo ja työssäkäynti. Opetusministeriön julkaisuja 2006:51. Opetusministeriö, Helsinki.

Viuhko, Minna 2006b. Terve fiilinki- parempi meininki? Kemi-Tornion ja Rovaniemen ammattikorkeakouluopiskelijoiden hyvinvointi 2005. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun julkaisuja Sarja A: Raportteja ja tutkimuksia 3/2006. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu, Kemi.

YTHS 2003. Ylioppilaiden terveydenhoito säätiön väliraportti: Ymmärryksellä parempaan huolenpitoon. Luettu 05.12.2007 osoitteesta www.yths.fi/download.asp?id=V%C3%A4liraportti%3A+Ymm%C3%A4rryksell%C3%A4+parempaan+huolenpitoon+;705;%7B86D902E5-BDC9-4BC3-A199-53D793FE981D%7D

Ensimmäinen kierros:

Hyvä opiskelutoveri!

Onko Matti kukkarossa? Opiskeletko makaronin ja tonnikalan voimin? Onko opiskelijaelämä selviytymistä ääri rajoilla ja taistelua jokapäiväisestä leivästä? Kuulostaako kenties tutulta? Jaa kokemuksesi luotamuksellisesti meidän kanssamme!

Olemme sosionomiopiskelijoita Kemi-Tornion ammattikorkeakoulusta. Opinnäytetyömme aiheena on opiskelijan rahastressi. Tutkimuksemme tavoitteena on selvittää Kemi-Tornion ja Rovaniemen ammattikorkeakoulujen opiskelijoiden taloudellista tilannetta ja sen vaikutuksia opiskeluun ja ylipäätään opiskelijan elämään ja hyvinvointiin. Tulemme myös vertailemaan koulutusalojen eroja.

Ole hyvä ja vastaa kyselyymme 30.4.2007 menneessä.
Kiitämme vastauksista jo etukäteen!

Yhteistyöterveisin,

Terhi Paldanius (terhi.paldanius@edu.tokem.fi) · Simo Rasmussen (simo.rasmussen@edu.tokem.fi)

TÄSSÄ LINKKI KYSELYYN:

<http://www.webropol.com/P.aspx?id=140284&cid=289605>

Toinen kierros:

Hei taas hyvä opiskelutoveri!

Kyselymme ensimmäinen kierros tuotti runsaasti vastauksia, kiitos vastanneille. Sinä, joka et ole vielä vastannut kyselyymme, ole hyvä ja ota kantaa! Vastauksesi on tärkeä.

Olemme sosionomiopiskelijoita Kemi-Tornion ammattikorkeakoulusta. Opinnäytetyömme aiheena on siis opiskelijan rahastressi. Tutkimuksemme tavoitteena on selvittää Kemi-Tornion ja Rovaniemen ammattikorkeakoulujen opiskelijoiden taloudellista tilannetta ja sen vaikutuksia opiskeluun ja ylipäätään opiskelijan elämään ja hyvinvointiin. Tulemme myös vertailemaan koulutusalojen eroja.

Ole hyvä ja vastaa kyselyymme 18.5.2007 menneessä.
Vaadimme vastauksia! ;)

Huom. kyselyä ei ole tarkoitettu aikuisopiskelijoille, ylempää AMK-tutkintoa suorittaville ja KV-opiskelijoille.

Yhteistyöterveisin,

Terhi Paldanius (terhi.paldanius@edu.tokem.fi)
Simo Rasmussen (simo.rasmussen@edu.tokem.fi)
Kemi-Tornion AMK
Sosiaaliala

TÄSSÄ LINKKI KYSELYYN:

<http://www.webropol.com/P.aspx?id=140284&cid=289605>

It's hard to be an opiskelija**KEMI-TORNION AMMATTIKORKEAKOULU****1 TAUSTATIEDOT****Ikä ***

*

Sukupuoli * Nainen Mies**Perhemuotosi? *** Asun yksin omassa taloudessani (tai soluasunnossa) Asun yhteistaloudessa (kimppakämpässä) Asun kaksin puolison kanssa Asun yksin lapsen/lasten kanssa Asun puolison ja lapsen/lasten kanssa Asun vanhempien luona Muu, mikä? **Jos sinulla on lapsia, montako lasta sinulla on?**

It's hard to be an opiskelija

KEMI-TORNION AMMATTIKORKEAKOULU

Miten asut? *

- Vanhempani tai sukulaisten luona.
- Vuokralla opiskelijasoluasunnossa
- Vuokralla opiskelija-asunnossa (ei soluasunnossa)
- Vuokralla muuten kuin opiskelija-asunnossa (yksin tai muiden kanssa)
- Itse omistamassani asunnossa
- Vanhemman, sukulaisten tai puolison omistamassa asunnossa
- Asumisoikeusasunnossa tai osaomistusasunnossa
- Oppilaitoksen asuntolassa
- Minulla ei ole vakituista asuntoa
- Muuten, miten?

Oletko joutunut nykyisten opintojesi aikana vaihtamaan asuntoa taloudellisista syistä? *

- En ole
- Kyllä olen

<- Edellinen

Seuraava ->

It's hard to be an opiskelija

KEMI-TORNION AMMATTIKORKEAKOULU

Mikä taloudellinen syy? *

Valitse kaksi merkittävintä syytä.

- Perhetilanteen muuttumisen takia (ero, perheenisäys ym.)
- Edullisemman asunnon löytäminen
- Taloudellisen tilanteen parantuminen (mahdollisuus hankia isompi / kalliimpi asunto)
- Säästääkseni matkakustannuksissa (muutto lähemmäs oppilaitosta)
- Taloudellisen tilanteen heikkeneminen
- Jokin muu syy, mikä?

Arvio miten asumisolosuhteesi ovat muuttuneet taloudellisten syiden vuoksi opintojesi aikana: *

- Muuttuneet parempaan
- Pysyneet ennallaan
- Muuttuneet huonompaan

<- Edellinen

Seuraava ->

It's hard to be an opiskelija

KEMI-TORNION AMMATTIKORKEAKOULU

2 OPISKELU

Minkä tutkinnon olet suorittanut ennen ammattikorkeakouluopintojesi aloittamista? *

Merkitse kaikki sinua koskevat vaihtoehdot.

- Ylioppilastutkinto
- Ammatillinen perustutkinto
- IB/Reifeprüfung/EB
- Muu, mikä?

Millä vuosikurssilla olet? *

1 ▾

Mikä on opiskelupaikkakuntasi? *

- Kemi
- Rovaniemi
- Tornio

Mikä on koulutusalasasi? *

Valitse ▾

Mitä tutkintoa suoritat? *

Valitse ▾

Suoritatko samanaikaisesti toista tutkintoa? *

- En
- Kyllä (oppilaitos, koulutusala, suoritettava tutkinto)

Kuinka monta opintopistettä olet suorittanut tähän mennessä liittyen nykyiseen opiskeluusi? *

*

<- Edellinen

Seuraava ->

It's hard to be an opiskelija

KEMI-TORNION AMMATTIKORKEAKOULU

Oletko ollut nykyisten opintojesi aikana poissa olevana taloudellisista syistä? *

(Huomio! Lukuvuodessa on kaksi lukukautta)

- En ole
- Kyllä olen. Montako lukukautta?

Opiskeletko tällä hetkellä mielestäsi *

- Päätoimisesti
- Sivutoimisesti
- Jotenkin muuten. Miten?

<- Edellinen

Seuraava -->

It's hard to be an opiskelija

KEMI-TORNION AMMATTIKORKEAKOULU

Milloin valmistut? *

- Valmistun määräajassa
- Valmistun 1-3kk määräajan jälkeen
- Valmistun 3-6kk määräajan jälkeen
- Valmistun 6-12kk määräajan jälkeen
- Valmistun määräaika nopeammin, koska:

Ovatko opintosi edenneet omien tavoitteidesi mukaisesti? *

- Kyllä, opinnot ovat edenneet tavoitteideni mukaisesti
- Opintoni ovat edenneet tavoitteitani nopeammin. Miksi?
- Opintoni ovat edenneet tavoitteitani hitaammin

<- Edellinen

Seuraava -->

It's hard to be an opiskelija

KEMI-TORNION AMMATTIKORKEAKOULU

Jos opintosi ovat edenneet tavoitteitasi hitaammin, arvioi missä määrin seuraavat seikat ovat vaikuttaneet siihen.

	Ei vaikutusta	Vähän vaikutusta	Jonkin verran vaikutusta	Paljon vaikutusta
Opintojen vaativuus	☐	☐	☐	☐
Puutteet opetuksessa ja opintojen ohjauksessa	☐	☐	☐	☐
Vaikeudet hankkia opiskelumateriaaleja ja -välineitä (esim. tenttikirjat)	☐	☐	☐	☐
Heikko opiskelumotivaatio	☐	☐	☐	☐
Et koe opiskelevasi oikeaa alaa	☐	☐	☐	☐
Työssäkäynti	☐	☐	☐	☐
Perhevapaa	☐	☐	☐	☐
Aikaa vievä hamastus	☐	☐	☐	☐
Sairaus tai terveydelliset ongelmat	☐	☐	☐	☐
Toimeentulovaikkeudet	☐	☐	☐	☐
Aktiivisuus opiskelijajärjestössä, tutor-toiminnassa tms.	☐	☐	☐	☐
Varusmies-/siviilipalvelu	☐	☐	☐	☐

<- Edellinen

Seuraava -->

It's hard to be an opiskelija

KEMI-TORNION AMMATTIKORKEAKOULU

3 TOIMEENTULO JA TALOUDEN HALLINTA

Tässä osiossa kyselemme tulojasi ja menojesi sekä rahojen riittävyyteen, työssäkäyntiin ja opintotukeen liittyviä asioita. Menojen arvioiminen on työlästä, mutta tutkimuksemme kannalta olisi arvokasta, jos jaksat sen tehdä!

Arvio seuraavan ryhmittelyn mukaisesti mitä tuloja sinulla on kuukausittain käytettävissäsi lukuvuoden 2006 – 2007 aikana. *

	Minulla ei ole tätä tuloa	Alle 100 euroa	100-199 euroa	200-299 euroa	300-399 euroa	400-499 euroa	500-700 euroa	Yli 700 euroa
Opintoraha ja asumislisä/asumistuki *	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Opintolaina *	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Palkkatulo *	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Säästöt (kuukautta kohti käytettävissä määrä) *	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vanhempien/sukulaisten tuki *	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Puolison tuki *	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sijoitustuotot *	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Toimeentulotuki *	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Muut sosiaaliturvaetuudet (lapsilisä, hoitotuki ym.) *	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Muut tulonlähteet *	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Käytettävissä olevat kuukausitulot yhteensä: *

€/kk *

<- Edellinen

Seuraava -->

It's hard to be an opiskelija

KEMI-TORNION AMMATTIKORKEAKOULU

Arvioi seuraavan ryhmittelyn mukaisesti mitä menoja sinulla on kuukausittain lukuvuoden 2006 – 2007 aikana. *

	Minulla ei ole tätä menoa	Alle 50 euroa	50-99 euroa	100-149 euroa	150-199 euroa	200-299 euroa	300-399 euroa	400-499 euroa	Yli 500 euroa
Asuminen (vuokra, lainanlyhennykset, yhtiövastike, sähkölasku jne.) *	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ruoka *	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vaatteet *	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Liikennevälineet (auto, mopo, pyörä ym.), matkustaminen (ei vapaa-ajan ulkomaanmatkat) *	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Opiskelumateriaalit *	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lääkkeet ja terveyspalvelut *	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Henkilökohtainen hygienia *	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Puhelimeen ja tietotekniikkaan liittyviin kuluihin *	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Harrastukset ja vapaa-aikaa *	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Nautintoaineisiin ja juhlimiseen *	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Muuhun (esim. lehtitilaukset, kodin hankinnat) *	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Kuukausittaiset menot yhteensä: *

€/kk *

<- Edellinen

Seuraava ->

It's hard to be an opiskelija

KEMI-TORNION AMMATTIKORKEAKOULU

Millaiseksi arvioit tilanteesi seuraavien asioiden osalta tällä hetkellä?

	Erittäin huono	Huono	Kohtalainen	Hyvä	Erittäin hyvä
Asuminen *	☐	☐	☐	☐	☐
Taloudellinen tilanne *	☐	☐	☐	☐	☐
Opiskelumotivaatio *	☐	☐	☐	☐	☐
Työssä jaksaminen (jos et käy töissä, älä vastaa tähän mitään)	☐	☐	☐	☐	☐

Onko sinulla mielestäsi toimeentulovaikkeitä? *

- Kyllä
 Ei

<- Edellinen

Seuraava -->

It's hard to be an opiskelija

KEMI-TORNION AMMATTIKORKEAKOULU

Jos sinulla on toimeentulovaikkeitä, niin mistä katsot niiden johtuvan? *

	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
Tuloni ovat liian pienet välttämättömiin menoihini nähden *	☐	☐	☐	☐
Haluan käyttää rahaa pystyäkseni asumaan mieleisessäni asunnossa *	☐	☐	☐	☐
Haluan käyttää rahaa myös itseeni (vapaa-aikaan, vaatteisiin, viihteeseen ym.) *	☐	☐	☐	☐
Tuloni ovat epäsäännölliset *	☐	☐	☐	☐
En jaksa/viitsi/osaa huolehtia tulojen ja menojen yhteen sovittamisesta *	☐	☐	☐	☐
Harrastukseni suuret kustannukset *	☐	☐	☐	☐
Menoni ovat olleet poikkeuksellisen suuret *	☐	☐	☐	☐

<- Edellinen

Seuraava -->

It's hard to be an opiskelija

KEMI-TORNION AMMATTIKORKEAKOULU

Jos tarvitsisit 150 euroa johonkin yllättävään, välttämättömään menoeraan, miten toimit? *

- Normaaali kuukausibudjettini kestää 150 euron yllättävän menon
- Turvautuisin säästöihini
- Pyytäisin tai lainaisin vanhemmiltani
- Lainaisin kaverilta
- Ottaisin pikavipin
- Maksaisin luottokortilla
- Ottaisin opintolainaa
- Turvautuisin puolisoni taloudelliseen tukeen
- Jotenkin muuten, miten?

[<- Edellinen](#)

[Seuraava -->](#)

It's hard to be an opiskelija

KEMI-TORNION AMMATTIKORKEAKOULU

Oletko nykyisten opintojesi aikana: *

	Säännöllisesti	Toisinaan	Kerran tai pari kertaa	En kertaakaan
Lainannut tai pyytänyt rahaa vanhemmilta *	☐	☐	☐	☐
Lainannut kaverilta *	☐	☐	☐	☐
Turvautunut puolison taloudelliseen apuun *	☐	☐	☐	☐
Hakenut kulutusluottoa *	☐	☐	☐	☐
Maksanut luottokortilla käteisen rahan loputtua *	☐	☐	☐	☐
Lykännyt laskun maksua *	☐	☐	☐	☐
Lykännyt laskun maksua kunnes lasku on joutunut perintään *	☐	☐	☐	☐
Varastanut koska rahat ovat loppuneet *	☐	☐	☐	☐
Matkustanut pummilla koska ei ole ollut rahaa ostaa matkalippua *	☐	☐	☐	☐
Pummannut jossain tilanteessa säästääksesi omia rahojasi *	☐	☐	☐	☐
Varastanut jossain tilanteessa säästääksesi omia rahojasi *	☐	☐	☐	☐
Jättänyt tv-luvan maksamatta vaikka omistan television *	☐	☐	☐	☐
Hakenut toimeentulotukea *	☐	☐	☐	☐
Ottanut pikavippejä *	☐	☐	☐	☐
Asioinut panttikonttorissa *	☐	☐	☐	☐
Tehnyt pimeitä töitä *	☐	☐	☐	☐
Hakenut elintarvikkeita pelastusarmeijan tms. jakelusta *	☐	☐	☐	☐
Tinkinyt ruuan laadusta *	☐	☐	☐	☐
Ollut ainakin yhden päivän syömättä, koska ei ole ollut rahaa ruokaan *	☐	☐	☐	☐
Jättänyt ostamatta lääkärin määräämän lääkkeen sen kalleuden vuoksi *	☐	☐	☐	☐
Keskeyttänyt opinnot ja hakenut työttömyysturvaa *	☐	☐	☐	☐
Keskeyttänyt opinnot ja aloittanut työt *	☐	☐	☐	☐

<- Edellinen

Seuraava -->

It's hard to be an opiskelija

KEMI-TORNION AMMATTIKORKEAKOULU

Saatko suoraa tai epäsuoraa taloudellista tukea (esim. asumisen, vaatteiden, ruuan, lehtitilausten ym. kustannuksiin osallistumista) vanhemmilta tai sukulaisiltasi? *

- Kyllä
- En

<- Edellinen

Seuraava -->

It's hard to be an opiskelija

KEMI-TORNION AMMATTIKORKEAKOULU

Miten tärkeää tämä taloudellinen tuki on toimeentulosi kannalta? *

- Avustuksilla ei ole juurikaan merkitystä
- Avustukset ovat mukava lisä toimeentulooni
- Avustukset ovat melko tärkeä osa toimeentulostani
- Avustukset ovat oleellinen osa toimeentulostani

<- Edellinen

Seuraava -->

It's hard to be an opiskelija

KEMI-TORNION AMMATTIKORKEAKOULU

Oletko käynyt töissä viimeksi kuluneen vuoden aikana? *

- En ole ollut töissä viimeksi kuluneen vuoden aikana enkä ole myöskään hakenut töitä
- En ole ollut töissä viimeksi kuluneen vuoden aikana; olen kuitenkin hakenut töitä.
- Olen ollut töissä viimeksi kuluneen vuoden aikana.

<- Edellinen

Seuraava -->

It's hard to be an opiskelija

KEMI-TORNION AMMATTIKORKEAKOULU

Minkä tyyppisessä työssä olet ollut kuluneen vuoden aikana? Vastasiiko työ nykyistä opiskelualaasi? *

	Vastasi opiskelualaa	Ei vastannut opiskelualaa	En ole tehnyt tämän tyyppistä työtä
Olen ollut lomien aikana töissä *	☐	☐	☐
Olen tehnyt kokoaikatyötä (yli 30 h/vko) lukukauden aikana *	☐	☐	☐
Olen tehnyt osa-aikatyötä (alle 30 h/vko) lukukauden aikana *	☐	☐	☐
Olen tehnyt keikkatyötä (lyhyitä työsuhteita eri työnantajille) lukukauden aikana *	☐	☐	☐
Olen ollut palkallisessa työharjoittelussa *	☐	☐	☐

Miksi olet tehnyt töitä? *

Valitse seuraavien vaihtoehtojen mukaan millainen merkitys työnteolla on tai on ollut.

	Ei lainkaan merkitystä	Vähän merkitystä	Jonkin verran merkitystä	Paljon merkitystä
Työ liittyy opintoihini *	☐	☐	☐	☐
Työ on päätoimista ja opiskelu sivutoimista *	☐	☐	☐	☐
Työnteko on välttämätöntä toimeentulon vuoksi *	☐	☐	☐	☐
Haluan parantaa elintasoani *	☐	☐	☐	☐
Ettei minun tarvitsisi ottaa opintolainaa *	☐	☐	☐	☐
Saadakseni työkokemusta ja kontakteja tulevaisuutta varten *	☐	☐	☐	☐
Haluan vaihtelua opintojen lomaan *	☐	☐	☐	☐
Työpaikan sosiaalisten kontaktien vuoksi *	☐	☐	☐	☐
Kiinnostavat työtehtävät *	☐	☐	☐	☐
Huonon opiskelumotivaation vuoksi *	☐	☐	☐	☐
Opiskelulta jää hyvin aikaa työnteolle *	☐	☐	☐	☐

Miten arvelet työnteon vaikuttaneen opiskeluusi? *

- Työnteko on edesauttanut opiskelujeni etenemistä
- Työnteko ei ole sen enempää haitannut kuin edesauttanutkaan opiskeluani
- Työnteko on jonkin verran haitannut opiskeluani
- Työnteko on selvästi haitannut opiskeluani

<- Edellinen

Seuraava ->

It's hard to be an opiskelija

KEMI-TORNION AMMATTIKORKEAKOULU

4 OPINTORAHA, ASUMISLISÄ JA OPINTOLAINA

Saatko tällä hetkellä tai oletko saanut aikaisemmin (korkeakouluopintojesi aikana) opintotukea? *

- Kyllä saan
- En saa tällä hetkellä opintotukea, mutta olen saanut aikaisemmin
- En saa, enkä ole myöskään aiemmin saanut

<- Edellinen

Seuraava -->

It's hard to be an opiskelija

KEMI-TORNION AMMATTIKORKEAKOULU

Miksi et saa opintotukea? *

- Olen käyttänyt kaikki opintotukikukauteni
- Opintotukeeni on lakkautettu. Miksi?
- En ole muusta syystä oikeutettu opintotukeen. Miksi?
- Olen itse päättänyt olla nostamatta opintotukea

<- Edellinen

Seuraava -->

It's hard to be an opiskelija

KEMI-TORNION AMMATTIKORKEAKOULU

Miksi et nosta opintotukea? *

- En opiskele päätoimisesti vaan olen säännöllisessä päivätyössä
- Muiden tulojen suuruuden vuoksi
- En suorita tarpeeksi opintoviikkoja
- Asun vanhempani luona ja saisin normaalia pienempää opintotukea
- Kuulun ensisijaisesti muun tukijärjestelmän piiriin. Minkä?
- Olen äitiys- tai isyyslomalla tai vanhempainvapaalla/päätyöni on tällä hetkellä lasten hoitaminen
- Suoritan varusmies- tai siviilipalvelusta enkä sen vuoksi saisi opintorahaa
- Säästän opintotukikukausia tulevaisuutta, esim. opinnäytetyön tekoa varten
- Jostain muusta syystä, mistä?

<- Edellinen

Seuraava -->

It's hard to be an opiskelija

KEMI-TORNION AMMATTIKORKEAKOULU

Oletko nostanut opintolainaa? *

- Kyllä. Paljonko sinulla on opintolainaa tällä hetkellä?
- En ole

<- Edellinen

Seuraava -->

It's hard to be an opiskelija

KEMI-TORNION AMMATTIKORKEAKOULU

Miksi olet nostanut opintolainaa? *

Valitse korkeintaan kolme (3) tärkeintä vaihtoehtoa.

- Tarvitsen lainaa kattaakseni välttämättömät menot(ruoka, asuminen, laskut ym.)
- Tarvitsen lainaa, jotta rahat riittäisivät muuhunkin (vapaa-aika, viihde, harrastukset ym.) kuin välttämättömiin menoihin
- Olen maksanut lainalla jonkin isomman menon (esim. pyörä, tietokone, matka). Minkä menon olet maksanut opintolainalla?
- Olen tarvinnut rahaa äkillisen suunnittelemattoman menon vuoksi (sairastuminen, varkaus, onnettomuus ym). Minkä?
- En ole saanut töitä
- En ole halunnut tehdä töitä opintojeni aikana
- Opintotukikuukauteni ovat päättyneet
- Muu syy, mikä

<- Edellinen

Seuraava -->

It's hard to be an opiskelija

KEMI-TORNION AMMATTIKORKEAKOULU

Aiotko nostaa opintolainaa opiskelusi aikana? *

- Kyllä
- En
- En osaa sanoa

<- Edellinen

Seuraava -->

It's hard to be an opiskelija

KEMI-TORNION AMMATTIKORKEAKOULU

Miksi et aio nostaa opintolainaa? *

Valitse korkeintaan kolme (3) syytä

- Periaatteesta: en halua elää velkarahalla
- Olen hakenut opintolainaa, mutta sitä ei ole myönnetty minulle
- En ole hakenut opintolainaa, koska sitä ei myönnettäisi minulle
- Tulen toimeen opintorahalla ja asumislisällä
- Tulen toimeen opintotuella ja palkkatuloilla
- Minulla on säästöjä
- Elän palkkatuloilla enkä nosta ollenkaan opintotukea
- Vanhemmat tai sukulaiset tukevat
- Laina tulee mielestäni liian kalliiksi
- Tulevaisuus tuntuu epävarmalta: lainan takaisinmaksu pelottaa
- Jokin muu syy, mikä?

<- Edellinen

Seuraava -->

It's hard to be an opiskelija

KEMI-TORNION AMMATTIKORKEAKOULU

Miksi aiot nostaa opintolainaa? *

Valitse korkeintaan kolme (3) tärkeintä vaihtoehtoa.

- Tarvitsen lainaa kattaakseni välttämättömät menot (ruoka, asuminen, laskut ym.)
- Tarvitsen lainaa, jotta rahat riittäisivät muuhunkin (vapaa-aika, viihde, harrastukset ym.) kuin välttämättömiin menoihin
- Maksan lainalla jonkin isomman menon (esim. pyörä, tietokone, matka). Minkä menon maksat opintolainalla?
- Mikäli tarvitsen rahaa äkillisen suunnittelemtoman menon vuoksi (sairastuminen, varkaus, onnettomuus ym).
- En ole saanut töitä
- En halua tehdä töitä opintojeni aikana
- Opintotukikuukauteni ovat päättymässä
- Muu syy, mikä

<- Edellinen

Seuraava -->

It's hard to be an opiskelija

KEMI-TORNION AMMATTIKORKEAKOULU

Ota kantaa seuraaviin väittämiin *

	Samaa mieltä	Osittain samaa mieltä	Osittain eri mieltä	Eri mieltä
Suomalainen opintotukijärjestelmä on nykyisellään hyvä *	☐	☐	☐	☐
On oikein, että opintoraha on pienempi kuin työttömyyspäiväraha ja toimeentulotuen perusosa *	☐	☐	☐	☐
Opintotuessa ei pitäisi olla tulo rajoja *	☐	☐	☐	☐
Tulo rajojen poistaminen hidastaisi opintojen etenemistä ja valmistumista *	☐	☐	☐	☐
Opintotukikuukausia voisi olla vähemmän, jos sen määrä kuukaudessa olisi suurempi *	☐	☐	☐	☐
Opintotuen asumislisä on riittävä suhteessa vuokramenoihini *	☐	☐	☐	☐
Opiskelijat elävät köyhyysrajalla *	☐	☐	☐	☐
Opintotuen asumislisässä tulisi ottaa huomioon alueelliset erot *	☐	☐	☐	☐
Opiskelijoiden tulisi päästä yleisen asumistuen piiriin *	☐	☐	☐	☐
Kesän ajan opiskelijoilla tulisi olla oikeus toimeentulotukeen ilman selvitystä opintolainan nostosta *	☐	☐	☐	☐
Ei ole oikein, että opiskelija saattaa joutua turvautumaan toimeentulotukeen kesäisin *	☐	☐	☐	☐
Opiskelijoiden tulisi päästä kesän ajaksi työttömyysturvan piiriin *	☐	☐	☐	☐

<- Edellinen

Seuraava ->

It's hard to be an opiskelija

KEMI-TORNION AMMATTIKORKEAKOULU

Ehdotuk sesi opintotukijärjestelmän kehittämiseksi sekä omat kommenttisi koskien opiskelijan toimeentulosta:

Kiitos - obrigado - tack - thanks!

<- Edellinen

Lähetä